

અમારી મન્ય મંડી માનીએ છીએ. જ્ઞાનસેવાનો ચરિત્રચિત્ર લાભ ઉઘાડવાનો આજે એ અવસર સાંપડ્યો છે. તેથી અમને અગાધ હર્ષ ઉપજે છે. અમારાં જાણવા પ્રમત્તે રીતનું હરેક સૂત્રના ભાષાને અનિશય સ્પષ્ટ કરાવતું પુસ્તક આજ સુધીમાં કોઈપણ મતરૂપી પ્રસિદ્ધ થયું નથી, અથવા કોઈએ આવી મહેનત લઈ પરિશીલન કરેલ નથી.

આ પુસ્તકમાં જે કંઈ તુટી રહી જવા પામી હોય, તે અમને જણાવવા અપ્તાચક્રમથી વિનંતિ છે. આ પુસ્તકમાં હરવ, ત્રીર્ષ ઉપર થયેલી જ સામગ્રી તો આવી છે, છતાં પ્રેરણાથી કોઈ તુટી રહેલી હોય તો સુધારાને માંગવા વિનંતિ છે. આ પુસ્તકમાં નવીનતા એ છે, કે હરેક સૂત્રમાં અન્યપાર્થ, મતાર્થ, જ્ઞાપાર્થ, પરિમત (સુસૌરમ) અને પ્રમોનરીના વિભાગો રાખેલ છે.

પ્રાંતે અમારાથી આ પ્રકાશનમાં શ્રી જિનેશ્વર ભગવાનની આજ્ઞા વિરદ્ધ જે કંઈ માંગ કે પ્રેરણાથી જાણ્યું હોય, તો અમે તે બધા ચકુર્ચિત્ર શ્રી રામ પાસે "મિલકત" માનીએ છીએ.

પૂના. તા. ૧૫-૮-૫૮.

વિશાલીક પાડખપુરન

શ્રી ગુણેશ્વર પાર્શ્વનાથાય નમઃ

પ્રારંભિક પાઠ્યક્રમ.

★ વિભાગ પહેલો ★

શ્રી નવકારમંત્રથી સંસારદાતા સૂત્ર મુદ્રી સૂત્રાર્થ સંપૂર્ણ

૧. શ્રી નવકારમંત્ર (પંચમંગલસૂત્ર)

અન્યાર્થ

નમો-નમસ્કાર હો. અદિહંતાણું-ચારધાતીકર્મોને! જેઓએ
શ ક્યો છે, તેવા શ્રી તીર્થકર લગવતોને. સિદ્ધાણું-આ
મોને! જેઓએ ક્ય ક્યો છે, તેવા સિદ્ધ લગવતોને. આયરિયાણું-
ગ્રીશ ગુણે ગિરાજમાન આચાર્યમહારાજોને. ઉવજાયાણું-
પચીશ ગુણે ગિરાજમાન ઉપાધ્યાયશ્રી મહારાજોને. લોગે-
પ્યક્ષાકમાં (અદીદીપને વિષે) વિચરનારા. સંવસાદુણું-૨૭
ગિરાજમાન સર્વ સાધુમહારાજો અને સાધ્વીશ્રી મહારાજોને. એ
આ. પંચ-પાંચ. તમુદ્ધારો-નમસ્કાર. સંવ્ય-સર્વ. પાવ-
પ્રણામલો-વિનાશ કરનાર. મંગલાણું-મંગલોમાં. ય
પ્રથમ, ઉત્કૃષ્ટ, પહેલું. હવડ-છે. મ

સૂત્રાર્થ.

નમો અરિહંતાણું-(૧) ચાર ઘાતીકર્મોના લેગોગે નાશ કર્યો છે, તેવા શ્રી અરિહંત ભગવંતોને નમસ્કાર હો, થાગો. (૧૨૦ છં.)

નમો સિદ્ધાણું-(૨) લેગોગે આઠ કર્મોનો દાચ કર્યો છે, મોટા પામ્યા છે, પરમશુદ્ધ બન્યા છે, તેવા શ્રી સિદ્ધ ભગવંતોને નમસ્કાર થાગો.

નમો આચરિયાણું-આચાર્ય મહારાજોને નમસ્કાર થાગો.

નમો ઉપાધ્યાયાણું-ઉપાધ્યાયજી મહારાજોને નમસ્કાર થાગો.

નમો ટોળો ગુરુગણાણું-અહીંથી પડ્ય મનુષ્યલોકમાં વિગરવા માં આધુ મહારાજોને નમસ્કાર થાગો.

જોગો પંચ નમુકારો ત્યાર જીવાનેલા જો પાંચે પરમગિજોને કર્મો નમસ્કાર.

મહાવરુપપાણીમો-જોગે બોલમાં ઉપાધ્યાય કરેલા (ગર્વ) પાણીને નાશ કરે છે.

મ મહારુપ મ મહારુપે અને પિત્રિત્યાગીતેય મર્ત્ય મર્ત્યોમાં. પુનર્મંદુર મ મહારુપે પિત્રિત્યાગીતેય મર્ત્ય મર્ત્યોમાં.

મ મહારુપે મ મહારુપે, મો લીધે, અને જીવવા જીવાર મ મહારુપે મ મહારુપે.

મ મહારુપે મ મહારુપે, મો લીધે, અને જીવવા જીવાર મ મહારુપે મ મહારુપે.

આનાર્થ

આ સુત્રમાં પાંચ પરમેશ્વરોને નમસ્કાર કરવામાં આવ્યો
 અને તેમાંના એકને પણ કહેતા બ્રહ્મવર્ષકના નમસ્કારથી
 જે વિશે દર યાવ છે તેથી બહુ મહત્ત્વ અને છે, તેનું
 નામ પરમબ્રહ્મ મહાસુનરેષ્ઠ એમ પણ કહેવાય છે આ
 સુત્ર મંત્રને શ્રી નમસ્કાર મહામંત્ર પણ કહેવાય છે આ મંત્ર
 પૂર્વોક્ત સાદ બ્રહ્મ છે. આ મંત્ર સાંખ્યો છે, જોઈએ
 નારિયો છે. તેના બનાવનાર કોઈ નથી. જે ત્રીયોક્ત બ્રહ્માન
 વ, તે તેને પ્રકાશમાં લાવવાનું જ માત્ર કાર્ય કરે છે. વાંચક
 શીર્ષકથી નિરીક્ષક કરશે, તો આ મંત્રમાં એક મુખ્ય
 અને એક સુકોષ્ટર અદિત કાંઈ માર્ગ બહિર્નું નામ નથી.
 જોઈએ તો ને દેવથી અનંતા સુધી, તેને જેથી અર્થ-
 બ્રહ્મ છે. તે શ્રી ત્રીયોક્ત લીલાંગ જ અતી અદિત
 કાંઈ છે. આ રીતે મુખ્યમાં જ્યાં બ્રહ્માનનું નામ નથી
 મંત્ર. ત્યાં આગળ કેડિયાપ્યાવ મહાસુનરેષ્ઠ નામ મોલ જ ક્યાંથી
 નામ આદ્યમ કહેવાય છે. બહિર્નપૂત્ર અને દક્ષિણ આ
 મહાસુનરેષ્ઠ પાંચ પરમેશ્વરોના નમસ્કારના આ એ કાળ
 નામાંકિત જોવાથી જેમ તેમ દર યાવને પ્રદે મળે તેમ
 મહામંત્રથી (૧) સર્વ પાપનો હાથ અને (૨) બાવિમાં ઉત્કૃષ્ટ
 મિત્રની પ્રાપ્તિ થાય, જોઈએ કે જૂતકાલના પાપ વિશેષે દરે ને
 અત્યંત ઉત્કૃષ્ટ અને. આ નમસ્કારમંત્ર ૬૮ અક્ષરોનો અને તેમાં સંપૂર્ણ
 કાળ છે. તેનો વ્યય પણ આત્માને દળકર્મી ને પાવન
 કરનાર બને છે. નવ દાખ નમસ્કારો વ્યય કરે તેને નારીમાં

શ્રી જૈન તત્ત્વજ્ઞાન વિદ્યાપીઠ

આપણે જાણી રહ્યા છો, આપણે સાધુ મહારાજો જ પાંચી રીતે, જે
જિનજીવો સાથે આપણે આપણ મારે તો મોટે ભાગે આપણે
આપણે જાણી રહ્યા છો.

* આપણે જાણી રહ્યા છો, જે આપણે જાણી રહ્યા છો, જે આપણે
જાણી રહ્યા છો.

* આપણે જાણી રહ્યા છો, જે આપણે જાણી રહ્યા છો, જે આપણે
જાણી રહ્યા છો. આપણે જાણી રહ્યા છો, જે આપણે
જાણી રહ્યા છો. આપણે જાણી રહ્યા છો, જે આપણે
જાણી રહ્યા છો.

આપણે જાણી રહ્યા છો, જે આપણે જાણી રહ્યા છો, જે આપણે
જાણી રહ્યા છો. આપણે જાણી રહ્યા છો, જે આપણે
જાણી રહ્યા છો. આપણે જાણી રહ્યા છો, જે આપણે
જાણી રહ્યા છો.

આપણે જાણી રહ્યા છો, જે આપણે જાણી રહ્યા છો, જે આપણે

જાણી રહ્યા છો. આપણે જાણી રહ્યા છો, જે આપણે

જાણી રહ્યા છો. આપણે જાણી રહ્યા છો, જે આપણે

જાણી રહ્યા છો. આપણે જાણી રહ્યા છો, જે આપણે

જાણી રહ્યા છો. આપણે જાણી રહ્યા છો, જે આપણે

જાણી રહ્યા છો. આપણે જાણી રહ્યા છો, જે આપણે

જાણી રહ્યા છો. આપણે જાણી રહ્યા છો, જે આપણે

જાણી રહ્યા છો.

૩૫ છે. દાસ્તુ કે તેમાં ૧૪ પ્રયોગો આર છે. શ્રુષ્ઠ
આપથી નવકાર મંત્રનું સમસ્ત કરનાર આ જાવરામુદને
સાંદળે તરી વળા છે તેથી તેને મદામંત્ર કહેવાય છે.

પ્રશ્ન ૨-નવકારમંત્રથી કોણું સમસ્ત અને કોને નમસ્કાર
કરાયેલ છે ?

ઉત્તર— આ મદામંત્રથી દુનિયામાં સૌથી અતિ પવિત્ર ગણાતા
પાંચ પરમેશ્વરોનું સમસ્ત અને તે પાંચેયને નમસ્કાર
કરાવામાં આવેલ છે.

પ્રશ્ન ૩-પંચપરમેષ્ઠિ એટલે કોણ ? તેનાં નામ કહો.

ઉત્તર— પરમેષ્ઠિ એટલે દેવોમાં કોણ સ્થાનને પામેલા મહાન
આત્માઓ, તે પાંચ આ પ્રમાણે છે. (૧) અસિદંત
(૨) સિદ્ધ (૩) આચાર્ય (૪) ઉપાધ્યાય અને (૫) સાધુ.

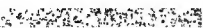
પ્રશ્ન ૪-જેન દર્શનમાંની તટસ્થતા પીછ રીતે સમજાવો.

ઉત્તર— જહુથુન શિવમંત્રે પૂ. આ. મ. શ્રી હરિમદ્ગરિછ મહા-
ત્ત્વ વિરચિત એક પ્રકારે પરથી તેનો તુરત ખ્યાલ
આવી જશે. જુઓ :-

પથપાતો ન મે વીરે, ન ચ દ્વેષઃ કલિલાણુ.

યુક્તિનદ્વચનં વચ્ચ, તસ્ય કાર્યઃ પરિમહઃ॥

આવાર્થ એ છે, કે અમારે નામની સાથે સંબંધ
નથી. ભલે દરિય હોય કે મહાસીર હોય. કોઈના પર
અમને પથપાત નથી. યુક્તિવાળું કથન હોય તે
અમને સ્વીકાર્ય છે.

૭-આ નવકારને શ્રી સિદ્ધચક્ર યંત્ર સાથે શો સંબંધ છે ?
 — શ્રી સિદ્ધચક્ર યંત્રમાં જેમ નવ પદો છે, તેમ આ પાંચ
 પરમેશ્વરોમાં જે દેવ પદો છે, તે છેલ્લા ત્રણ ગુરુપદો
 સોજનારા છે. જ્ઞાન ધર્મના બંડાર અને ધર્મના દાના
 એવા દેવ અને ગુરુ-એ બન્નેનો આ નવકારમંત્રમાં સમાવેશ
 દેવાથી આ મહાનત્રમાં દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર અને તપ
 કેવળ ધર્મનો ત્રણ સમાવેશ ગુણગુણીના સંબંધે સંદેહો છે.
 દેવ અને ગુરુ એ બન્ને ગુણી છે, અને દર્શન, જ્ઞાન
 ચારિત્ર તથા તપ એ ચાર આત્માના ગુણો છે. જેમ
 “લાલ પદો” કહેવાથી લાલચ ધર્મની અભિવ છે, તેને
 ગુણગુણીનો સંબંધ કહેવાય છે. એ દિસાએ શ્રી સિદ્ધ-
 ચક્ર અને આ નવકારમંત્ર પરનુત્તર એક જ સ્વરૂપ છે.
 આત્મા અને ધેત્રની એકીઓમાં અવાંતર રીતે આ
 નવકારનું જ આરાધન કહી શકાય, એમ શ્રી સિદ્ધચક્ર
 યંત્રનો અને આ શ્રી નવકાર મહામંત્રનો સુમેળ સ્પષ્ટ છે.

૨. શ્રી પંચિદિય (સ્થાપના) મૂત્ર.

અન્વયાર્થ.

પંચિદિય-પાંચ દિગ્દિગે. સંવરણ-પ્રાચીમાં સમનાર
 નદ-તથા. નવચિહ્ન-નવ પ્રકારની. ભવચર-પ્રકાશ્યંત્રની.
 શુભિધર-શુભિ (વાંક) ને ધારણ કરનારા. ચરિત્રિદ્ય ચાર પ્રકારના.
 દસાય-દસાથોથી. મુક્તો-મુક્તઓમાં. ક્ષય-એ પ્રમાણે. અદાર-સ-
 અદાર. ગુણદિ-ગુણોપદો. સંગુનો-સહિત પંચ-પાંચ. માદ્યવ્ય-
 મહા પ્રવિજ્ઞાઓથી, મહાન તત્ત્વોથી વ્યુત્તો-વ્યુત્ત. પંચ વિદ્યાધાર-
 પાંચ પ્રકારના આચારોને. પાત્રજ-પાત્રપાત્રને. સમત્થો-સમર્થ. પંચ
 સમિતો-પાંચ પ્રકારની સમિતિને ધારણ કરનારા અને નિગુત્તો-
 મનોગુમિ, વચનગુમિ તથા દ્રવ્યગમિ એ ત્રણ ગુમિવાળા. એમ

મવે મળીને. છત્તીસ-છનાસ. ગુજ
મજ્જ-મારા.

સૂત્રાર્થ

પંચિંદ્રિય સંવરણો-(૫) પાગ ઇન્દ્રિયે
તહ નવવિહ બંભચેરગુત્તિધરો-(૬)
(શિયળમતની વાડને) ઘઘચર્યની ગુમ્તિ
ચઉવિહ કસાયમુક્કો-(૪) ક્રોધ, માન,
ચારે પ્રકારના કપાયોથી દૂર રહેનારા.
ઈય અદ્ધારસ ગુણેહિં સંભુતો-એ અદ્ધાર ગુણે
પંચ મહવ્વયભુતો-(૧) હિંસા ન કરવી. (૨)
(૩) ચોરી ન કરવી. (૪) સ્ત્રીને અડવું પણ
જાતનો પરિશ્રદ રાખવો નહીં, એ પાંચ મહ
પંચ વિહાચાર પાલણુસમત્યો-(૫) જ્ઞાનાન
ચારિત્રાચાર, તપાચાર ને વીર્યાચાર એ પાંચે પ્રક
પાલન કરવામાં સમર્થ, એટલે કે પુરુષાર્થવાન
પંચ સમિઓ તિ ગુત્તો-(૫+૩) પાંચ સમિતિઓ
ત્રણ ગુમ્તિઓવાળા મન, વચન ને કાયાના અશુ
ગોપવનારા.
છત્તીસ ગુણો ગુરુ મજ્જ-એવા ઉપર વર્ણવેલા છ
વાળા મારા ગુરુ મહારાજ છે. (તેમની
આ સવર્યાં માત્રા)

લિંક પાઠ્યક્રમ-સૂત્ર ૨.

જા સાથે નવકાર ને પંચિદ્રિય સૂત્રોથી સ્થાપના કરીને તે સ્થાપેલા પનાચાર્યજીની સામે, જાણે ગુરુ મહારાજ પોતે સન્મુખ જ બેઠા તેમ ધારી સામાયિક આદિ ધાર્મિક ક્રિયાઓ કરી શકાય છે. મહારાજના સ્થાને પુસ્તક, નવકારવાળી, સાપડા અથવા સમ્યગ્ દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રના કાંઈ પણ ઉપકરણ વિગેરેને ઊંચા સ્થાને કીને નવકાર ને પંચિદ્રિયસૂત્ર બાદી સ્થાપનાચાર્ય સ્થાપવામાં આવે છે. તેની સામે પણ ક્રિયા કરવાથી ક્રિયા શુદ્ધ થઈ શકે છે. થી આ સૂત્રનું બીજું નામ સ્થાપનાસૂત્ર પણ કહેવાય છે.

પરિમલ

★ કાયા અને મનને કાળમાં લાવવામાં પરમ સાધનભૂત પાંચ સમિતિઓ અને ત્રણ ગુપ્તિઓ, શરીરની અંદર રહેલા આત્મા પર સતત ચોકી પહેરો ભરે છે. જો ગુરુમહારાજના આચારોમાં તે ન હોત તો તેમને પૂજા કોણ? તેના આધારે જ તેઓ વિશુદ્ધ અને પવિત્ર હૃદયન ગણાય છે, અને દુનિયા પર સારી અસર ને છાપ પાડી શકે છે. ગુરુમહારાજના હૃદયમાં રહેલો શુભ લાગણીઓનો પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુપ્તિના પાલનથી સાક્ષાત્કાર થતો દેખાય છે, કે મન, વચન અને કાયા ઉપર તેઓનો કેટલો કાબૂ છે.

★ ધાર્મિક અનુષ્ઠાનોમાં સમ્યગ્ ઉપયોગપૂર્વક જે પ્રવૃત્તિ કરાય નામ સમિતિ, એ તેનો સાદો અર્થ છે. તેમજ ચંચલ મન, વચન કે કાયાને સ્થિર રાખવા, કે અશુભ પ્રવૃત્તિથી દૂર રાખવા એ ગુપ્તિ અર્થ છે.

★ દુનિયામાં આજે જેમ બુદ્ધાનુદા કાચો માટે બુદ્ધીબુદ્ધી સમિતિ સ્થાપી તે દ્વારા વ્યવસ્થાનંત્ર ચલાવાય છે, તેમ આત્માનું સીધું સ્થાપના માટે પ્રવેશજ્ઞાની શ્રીવીતરાગ ભગવંતે એ

પ્રશ્ન ૪-પાંચ મહાવ્રતોનું સ્વરૂપ સમજાવો.

ઉત્તર—(૧) પ્રાણાતિપાતવિરમણ-શુવદિસા ન કરવી તે.

(૨) ગૃધ્રાવાદવિરમણ-ગૃહ ન જોડવું તે.

(૩) અદત્તાદાનવિરમણ-ચેરી ન કરવી તે.

(૪) મૈથુનવિરમણ-ગ્રહચર્ય પાળવું તે.

(૫) પરિચરણવિરમણ-ધન ધાન્યાદિનો સંગ્રહ ન કરવો તે.

મુદ્દમ શુવદયાનું પાલન અને કચ્છનકામિનીનો ત્યાગ એ આ મહાવ્રતોમાં મુખ્ય તત્ત્વ છે. તે આજની દુનિયા માટે બહુ જ મુશ્કેલ છે, કારણ કે આજની દુનિયા તો સ્ત્રી અને ધનની પાછળ ગાંડી છે. અર્થકામની પૂજારી બની જવાથી દેશન પરજ્ઞાન બની જવા પામી છે, તેથી જ તે તત્ત્વ અત્યંત મહત્ત્વનું છે એમ સ્પષ્ટ સમજાય તેમ છે.

પ્રશ્ન ૫-પાંચ સમિતિઓનાં નામો તથા તેની સમજણ આપો.

ઉત્તર—(૧) ધર્મી સમિતિ-હાલતાં ચાલતાં રસ્તામાં જોઇને ચાલવું.

(૨) બાપા સમિતિ-જોડવામાં (સંયમ રાખી) થોડ્ય ને જરૂરી જ જોડવું. તે પણ મધુર અને ખીજાનું હિત ધાય તેવું.

(૩) એપણા સમિતિ-આહાર, પાણી કે જરૂરી ચીજો દોપરહિત મેળવવી. મુનિરાજ ગોચરી પાણીમાં દોષ ન લાગે તેવી કાળજી રાખે તે.

(૪) આદાનભંડમત્ત નિશ્ચેપણ સમિતિ-પાત્ર પ્રમુખ ઉપ-યોગી ચીજોને લેતાં મૂકતાં પ્રમાણ ના કરવી, ચતના રાખવી તે.

(૫) પારિશ્રવનિકા સમિતિ-ધંડિલ, માત્રું (ઝાડો, પેશાળ) વિગેરે નકામી ચીજો દ્રુકવામાં જીવચતના પાળવી તે.

પ્રશ્ન ૬-ત્રણ શુભિઓનાં નામ તથા સમજણ આપો.

ઉત્તર—(૧) મનોશુભિ-મનના અશુભ વિચારો પર કાળ રાખવો.

(૨) વચનશુભિ-જોડવા પર કાળ રાખવો. ખીજાને દુઃખ થાય તેવું ન જોડવું.

પ્રશ્ન ૨-પ્રણામ કેવી રીતે થઈ શકે? તેનું નામ શું?

ઉત્તર-જે હાથ જોડી, જે હીંચણ જમીન પર લગાડી અને ભૂમિએ લગાડવાપૂર્વક માથું નમાવી પ્રણામ કરાય, તેને “પંચાંગ પ્રણિપાત” કહેવાય છે. આ નમસ્કારની પહેલાં, ઘરનાં કે સંસ્કારના ધીજી સર્વે પાપવ્યાપારોનો “નિઝીહિ” શબ્દથી ત્યાગ કરવામાં આવે છે. ધીજી વ્યાપારોને ભૂલી જવાય, તો જ પ્રણામમાં ભાવશુદ્ધિ આવી શકે, એ કારણથી મંદિરે કે ઉપાશ્રયે દેવ કે ગુરુની પાસે જતાં ‘નિઝીહિ’ કહેવાનો રિવાજ ને વિધિ છે, વ્યાપાર શબ્દથી અહીં પ્રવૃત્તિઓ સમજવી.

પ્રશ્ન ૩-નમન અને વંદન એ બેમાં કંઈ ફરક હશે ખરો?

ઉત્તર-“નમો અરિહંતાણ” માં નમસ્કાર કર્યો છે, તે મનથી પણ થાય છે. તેથી તો નવકારવાળીમાં એ નવકાર ગણાય છે. હૃદયના ભાવપૂર્વકના નમસ્કાર તેમાં મુખ્ય છે. ત્યાં શ્રી અરિહંતોને કાયાથી શરીર નમાવીને વંદના કરવાની નથી. તેમાં કેવળ નમસ્કારથી સંતોષ માનવાનો છે. ત્યારે જમાસમાળમાં ને કાયાને નમાવવી જ પડે. એટલે શરીરને નમાવને નમાવ્યા વિના “ઈચ્છામિ જમાસમાળ” ને નમાવવાની શકાય નહીં. એટલે નમન અને વંદન એ બેમાં ફરક છે. બાકી તો જેડે કિત્તે નમાવવાનું જ કહેય સાચવવાનું છે.

ભાતપાણીનો લાભ દેજો-આહાર પાણી વિગેરે જે કોઈપણ ચીજનો ખપ હોય તે વહેરવા પધારજો. (કે જેથી હું કૃતાર્થ થાઉં.)

ભાનાર્થ

ગુરુવંદન કરવા જતાં આ સૂત્રથી ગુરુમહારાજને સુખશાતા પૂજાય છે. એટલે કે દિવસમાં સવાર, બપોર અને સાંજ એમ ત્રણ વાર તારક ગુરુ મહારાજને વંદના કરી શાતા પૂજવી જોઈએ.

રાત્રિએ ત્રણ વખત વંદના કરવાનું ગૃહસ્થીશ્રી અને તેમ નહીં હોનાથી, સાંજે પ્રતિક્રમણ કર્યા બાદ શ્રાવક ગુરુ મહારાજને તે બદલ “ત્રિકાલ વંદના” કહીને ઘેર જાય છે.

પરિમલ

- ★ ગુરુમહારાજને વંદન કરવાની વિધિ એ સૂચવે છે, કે ગુરુમહારાજ મારા કરતાં ઘણાં જ વિશિષ્ટ ગુણિયલ છે. તેમના ઉત્તમ ગુણોને સ્વીકારવાના પ્રતિક રૂપે તેઓનું આ સૂત્રથી બહુમાન પ્રગટ થાય છે. તથા વિનય દ્વારા તેઓનું આકર્ષણ થાય છે.
- ★ વીતરાગ ભગવંતની આજ્ઞા સંપૂર્ણપણે તો સમર્થ ગુરુમહારાજને જ પાળી શકે છે. તેમની અપેક્ષાએ આપણે તો જિનેશ્વરદેવની આજ્ઞા અંશ માત્ર પણ પાળી શકતા નથી. માટે જ આપણા માટે ગુરુમહારાજને પૂજ્ય ગણાય છે.
- ★ જેમ શિક્ષક વિના નિરાશ થાવી શકાય નહીં તેમ ગામેગામ વિચરતા ગુરુમહારાજને વિના ધર્મનો પાલન થઈ શકતો નથી. ગુરુમહારાજ સિવાય ઉત્તમ આત્માઓને શિક્ષણ મળી શકે ? બોગવિદ્યારસીના કેવળ જ્ઞાન મેળવવા માટે ગુરુમહારાજને કંચન કામિનીના ત્યાગ કરવો પડે છે. મર્યોટ અસર થાય છે.

મહારાજના વચન પર જોડ્યા માટે જ વિદ્યાર્થી સ્વચ્છતામાં આવે છે તેઓએ આવી જિંદગી જુઠું નહિ બોલવાની પ્રવિણતા લીધી તેઓ આપણને જે ઉપદેશ આપે છે, તે પણ વીતરાણી કેવલની બચાવે જે જે કહ્યું છે, તે પ્રમાણુ જ આવે છે. ધોળાનું મનનું કષોદકલિષ્ઠ બોલી રાકવા નથી.

સિદ્ધાંતવાદીને આપણે જ્યારે મનોએ ડીએ, ત્યારે સમજાવવા દીએ. કે કમ પરમાં જ્યાં પૂરી-મનમાં છે ને / તેમ મહારાજને દિલમાં પણ ચાર દરેક વસ્તુપરે મુજરાતા પુછી જ રહે. તે પુછવાની આપણી ફરજ છે. અરણ્ય કે આત્મિક દ્રષ્ટિએ જ્યાં સાચા વાતનાર સગા નેઓ જ છે, અને તેઓએ ધરખાર આં દોવાથી, તેઓનાં પણ મન સગાં આપણે જ કલેવાઈએ. ભવને વારક-સંવરનું આ સમર્પણ છે.

દિનો સંગ પૈય કે ડોકર કાટે છે. તથા ધોળી મલાં કપડાંનો / કાલી આવે છે, તેમ શુભમહારાજ આપણા આત્મામાં રહેલાં શો અને વિહારને દૂર કરે છે. એટલે તેઓ આપણને શુદ્ધ રાસ છે.

જાનને જેમ વધારવાને પદોન્નાદનારા પાયલોટ હોય છે, તેમ ધર્મના પે આપણને હોન્નારા શુભમહારાજ છે. જેમ પાયલોટ શિક્ષિત થ છે, તેમ જીવાયે શુભમહારાજ જિનની આજ્ઞાના નળુ હોય શિક્ષણ લીધા વિના કોઈ પાયલોટ વિમાન ઉડારે તો નુકસાન પાડે. તેમ ધર્મ વધારનારા શુભો આરિય શુભ વિનાના કે જાન માના હોય તો નુકસાન પહોંચાડે.

જાનને વધારનાર જેમ સારો પાયલોટ હોય. તો વિમાનની રાફર થ નિવરે. તેમ દરિયાય પોપનારા નહીં પરંતુ સન્માયે અત્યાવનાર શુભનો સુયોગ થાય, તો આપણા બચનો પણ ફેરો દળે ને કેતએ પહોંચાય.

[illegible]

५१

- 71 -

18

У

4.

अ-प्रमाण

[illegible]

જન્મ જીવન પરિવર્તન કરી દેાય.

એગિંદિયા, બેઇદિયા, તેઇદિયા, ચર્મિંયા, પંચિંદિયા.
એક ઇંદ્રિયવાળા-સ્પર્શેન્દ્રિયવાળા અગ્નિ, વાયુ,
વનસ્પતિ. બે ઇંદ્રિયોવાળા-અગ્નિ, વાયુ, શબ્દ, રસના,
કેડી, જળો, પોરા, અપ્તમી-વાળા. ત્રે ઇંદ્રિયોવાળા-
સ્પર્શ, રસના ને પ્રાણેન્દ્રિયવાળા. ચાર ઇંદ્રિયોવાળા-
સ્પર્શ, રસના, શબ્દ, અગ્નિ, વાયુ, ઇંદ્રિયવાળા.

રત્નિક પાઠ્યક્રમ સૂત્ર-૫.

વિંછી, ભમરો, માળી, ડાંસ, મચ્છર, પતંગીઆ વિગેરે. પાંચ
દ્રેદ્રિયોવાળા-સ્પર્શ, રસના, ઘ્રાણ, ચક્ષુ અને શ્રોત્રેદ્રિયોવાળા
નારકી, તિર્યચ, મનુષ્ય ને દેવતા એ બધાય એકે દ્રિયથી
પરેદ્રિય સુધીના હોયને.

અભિહયા, વર્તિયા, લેન્નિયા-આમે આવતાને હાડયા હોય,
મૂળવડે ઢાંકયા હોય, ભૂમિ સાથે ઘસ્યા હોય કે મસાળ્યા હોય.
સંઘાઈયા, સંઘટ્ટિયા-એક બીજાને ભેગાં કર્યાં હોય, અથવા
હોવાને માંહોમાંહ એકઠાં કર્યાં હોય, ઘોડા, સ્પર્શવડે ચીડા
કરી હોય.

પરિયાવિયા, કિલામિયા, ઉદ્વિયા-કષ્ટ કે પરિતાપ ઉપજા
આ હોય, થકવીને મુશ્કેલ જેવા કર્યાં હોય, અથવા એ
પમાડ્યો, ઉપદ્રવ કર્યો કે ત્રાસ પમાડ્યો હોય.
હાણાઓ ઠાણું સંકામિયા-એક સ્થાનથી બીજા સ્થાને મૂક
કે ખસેડ્યા હોય.

હવિયાઓ વવરેવિયા-હવિતથી ચૂકવ્યા હોય, એટલે
મર્યા હોય.

તદ્વસ મિચ્છામિ દુક્કડં-તે દુષ્ટતથી લાગેલાં મારા
મિચ્છા થાઓ, નાશ થાઓ.

ભાવાર્થ

આત્મશુદ્ધિ કરનારને ચોતે કરેલાં પાપોને દૂર કરવાની
પ્રથમ આવશ્યકતા હોઈ, લાગેલાં પાપોની આ સત્તમાં શમ
આવી છે. તેમજ કયા પ્રકારેથી કયા કયા હોવા
કરવાનાં આવડું છે.

પરિભાષ

- ★ જૈન દર્શનની કયા અલિસા ઉપલી ઉડાણુ સ્વરચનાથી છે. "હરિયાવહી" સૂત્રમાંથી મળી આવે છે. પારકાના આત્માઓ આ પાપથી કેવી કેવી રીતે દૂર થાય છે. ને તેવી સૂચ્ય હિસાથી પણ કે કેવાં પાપો લાગે છે. તે પણ આ સૂત્રમાંથી આપણને જાણવા મળે છે. ને તેના પાપથી છૂટવાનું પણ આ સૂત્રથી બને છે.
- ★ "હિસા માત્ર પચેન્દ્રિય જીવોની જ લોઈ શકે છે." તેનું માનનારાઓએ આ સૂત્ર પડકાર ફેંકે છે, કે પચેન્દ્રિય સિવાયની એકેન્દ્રિયથી ચક્રિન્દ્રિય સુધીની હજી ઘણી મોટી દુનિયા છે. તે જીવો પણ હિસા કરતાં લાયક નથી. જીવમાત્રનો વસવાટ એકેન્દ્રિયથી પચેન્દ્રિય સુધીમાં છે. તે પણ આ સૂત્રથી સિદ્ધ થાય છે.
- ★ એકેન્દ્રિયથી પચેન્દ્રિય સુધીની આવી મુદ્દમ અલિસા બીજા કોઈ દર્શનકારો બતાવી શક્યા નથી. માટે આ જૈન સિદ્ધાંતો સર્વજન કથિત છે એ સિદ્ધ થાય છે.

સરળ પ્રશ્નોત્તરી

પ્રશ્ન ૧—"હરિયાવહી" સૂત્ર શા માટે બોલાય છે? તેનું બીજું નામ શું છે?

ઉત્તર—જતાં આવતાં જમીન ઉપર હાલતાં ચાલતાં આપણા આત્માથી જાણતાં કે અજાણતાં જે કાંઈ અપરાધો થએલ હોય, તેની ક્ષમા માંગવા માટે આ સૂત્ર સામાયિક આદિમાં બોલાય છે, તેને પ્રાયશ્ચિત સૂત્ર પણ કહેવાય છે. બાલ-મુનિશ્રી "અધ્ધમુત્તાજી"ને આ સૂત્ર બોલતાં બોલતાં, પાપનું પ્રાયશ્ચિત કરવાની વિગત જાણનાર આત્માઓ આત્મચર્યા કરતાં કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું હોય તેવા નિરાધનાઓથી મલિન થએલા આત્માનાં પાપને ક્ષમા આ મહાન સૂત્ર છે.

સારસ્વતિ પાઠ્યક્રમ-સૂત્ર ૬.

૧. "તન્મ નિઃકલ્મશં કુક્ષુદ" મેં અર્થે સમજવો.
 આજે તે પાપ નવું થાયેલું અથવા તે પાપની હું માફી
 માંગું છું. એ તેને માફી અર્થે શાપ છે.
 ૩ દેવેક કિર્તિનામંત "કલ્યાણંદ્રો" સૂત્ર આ માટે પ્રથમ
 જોડાય છે.

૪. "તેજીનિ કુર્ણુઃ" જોગ્યે અથવા પાંડુતા જેવું જેવા પ્રથમ
 જેવું આપે. તેમ જાગ્યાની મુદિ દુઃખનારને માટે પૂર્વે
 મલેકાં પાંચાની મુદિ કદવા દેવેક કિર્તિનામની સમજાવનામાં
 સંધ્યાવદી સત્ર પાંડુ જોડવાનું વિધાન છે.

૬. શ્રી તરંગ ઉત્તરી સૂત્ર.

અન્વયાર્થ

૧. સૂત્ર-તેની. ઉત્તરી-કુદીથી મુદિ. કુર્ણુ-કુદવા માટે.
 ઉત્ત-પ્રાપ્યશિત કુર્ણુ-જેવા માટે. વિદ્યાદી-વધારે મુદિ.
 કુ-કદવા માટે. વિદ્યાદી-આત્માને સમ્પરક્ષિત. કુર્ણુ-કુદવા
 પાવાજી-પાપ. કુમાણ-કુર્મોના. નિઃપ્રાપ્યજુદ્ધાગે-નિર્ધાન
 કુનાથ કદવા માટે. લામિ-સુદુ છું. કુર્ણુ-કુદવા માટે.
 ર્ણા.

સૂત્રાર્થ

૬. ઉત્તરીકુર્ણુ-તે લાગેલાં પાંચાની વધારે મુદિ કદવા
 માટે (કુર્ણુવદી કદ્યા છતાં, તેનાથી મુદિ થજોત આત્માની
 વિગ્રેષ મુદિ માટે.)
 ઉત્ત-પ્રાપ્યશિત કુર્ણુ-જેવા માટે.

विमद्विीकरणेणुं-भायाशय, नियाणशय ने मिथ्यात्वशय

એ ત્રણ શબ્દોથી રહિત થવા માટે.

पावाणुं उभमाणुं-पाप उभेति.

निग्धायशुद्धाये-नाश इत्या भाटे.

ઠામિ કાઉસ્સગ્ગા-કાઉસ્સગ્ગામાં રહું છું.

भावार्थ

પાપથી લેવાએલો આત્મા મરિયાવલીથી શુદ્ધ તો થાય છે. તે જતાં જે કાંઈ દુઃખ અશુદ્ધિ યાકી રહી હોય તેને વિશેષ પ્રકારે શુદ્ધ કરવાનું આ મુત્રમાં જણાવવામાં આવ્યું છે. સમયે સમયે આત્મા કર્મ બાંધે છે. દોષો પાળે, ઘણું લાગે છે. તે પાપોનાં પ્રાયશ્ચિત્ત લેવું જોઈએ, એવું શાસ્ત્રોમાં વિધાન છે.

परिभल

- ★ આત્માને શુદ્ધ કરવાના ઉપાયો આ સૂત્રમાં જે બતાવ્યા છે, તેમાંજ મહત્વભર્યો છે. જેમકે (૧) પાપોનું પ્રાયશ્ચિત્ત લેવું એટલે (૨) આત્મા અશુદ્ધ છે, તેને શુદ્ધ કરવાની જરૂર છે. (૩) શરૂઆતમાં સુખી હોય ત્યાં સુખી ક્રિયા પ્રાપ્ત નિઃકલ્પ થાય છે, તેમાં જોઈ પાપોના ત્રણ શરૂઆતે બાંધવામાં આવે છે, અને તેને દૂર કરવાના પગલો ગ્રાહી લેવામાં આવે છે. (૪) પાપનિર્મલ કલ્પ પ્રાપ્ત થઈ શકે તેના કલ્પની આપે છે. (૫) કલ્પનાશયી આત્મા પાપોના કલ્પનાશયી થાય છે.
- ★ આત્માની શુદ્ધિ મળ્યા પછી તેને શુદ્ધ કરવાના પગલો ગ્રાહી લેવામાં આવે છે. (૬) આત્માની શુદ્ધિ મળ્યા પછી તેને શુદ્ધ કરવાના પગલો ગ્રાહી લેવામાં આવે છે.

- [illegible]

১৯৩৭ ১৯৩৮

$$x_1^2 + x_2^2 + \dots + x_n^2 = 0$$

1994

પાત્યક્રમ-સૂચ ૬.

શુદ્ધિચક્રી કરતાં પણ કોઈ પાપ રહી જવા પામ્યું હોય તે પાપની વિશેષ શુદ્ધિ કરવા તથા આ-માની વિશેષ પ્રકારે પવિત્રતા કરવા માટે આ મૂત્ર જોડાય છે. માયા, નિયાણુ ને મિથ્યાત્વ એ ત્રણ શબ્દો છે.

૨-શબ્દ એટલે શું? અને તે શું કરે છે?

—પગમાં કાંટો વાગે ને ખૂંચે તથા પેટમાં ચૂંક આવે ને કુખે તેવું આત્મામાં પાપરૂપ શબ્દ કહેવાય છે. એ ત્રણ કે તેમાંથી એક પણ શબ્દ, આપણમાં તે ખૂંચા કરે છે. ને પીડા આપે છે, એટલે તે જ્યાં મુઘી હોય ત્યાં મુઘી શુદ્ધિ શબ્દ નથી, માટે આત્માને શબ્દરહિત કરવાનું અહીં સૂચન કરવામાં આવ્યું છે. શબ્દ જવાથી અજ્ઞતા અથવા નિજાતસતા નામનો ગુણ પ્રગટ થાય છે

૩-માયા, નિયાણુ ને મિથ્યાત્વ એ ત્રણેય શબ્દોના અર્થ સમજાવો.

—(૧) પાપને છૂપાવવા ખાતર નિજાતસતા તથા કપાતર કે છગપ્રપંચ કરવા તે માયાશબ્દ. (૨) મોક્ષ માટેનું ક્રિયાના ગઢલામાં મોક્ષ ન માંગતાં, અમુક ઇષ્ટ સાંસારિક માંગણી કરવી તે નિયાણુશબ્દ, જેને નિયાણું કહેવાય છે. (૩) કુદેવ, કુગુરુ અને કુધર્મમાં શ્રદ્ધા રાખવી મિથ્યાત્વશબ્દ. કેવળજ્ઞાની ન હોય તે કુદેવ, પંચ મતધારી ન હોય તે કુગુરુ તથા વિપય કપાયને પોપન વિનાનો તે કુધર્મ, એ ત્રણેય શબ્દો

: ૩૦ :

મારા આત્માને શોધું છું. અથવા મન. વચનને
ત્રણેયની સંગતના છાત્રીને હું સ્થિર શાકું છું.

ભાષ્ય

આ સ્વર્ગમાં કાકિસગ્ગ કરતી વખતે મતી કરતી
(ન શકી શકાય તેવી શારીરિક પ્રવૃત્તિઓ) ની કહેવામાં આવ્યું છે. આવી જગતને "આગાર" કહેવામાં
અમિ વિગેરે ઉપદ્રવોના બીજા આર આગારો સાથે
આગારો છે. માલિકની રત્ન કહેવામાં પગારો છે.
કાગર રહેવાય તેા ચાંદ્રો નથી આવતા, તેમ આગાર
પહેલેથી માંગી લેવાથી કાકિસગ્ગ અર્થ : શકી શકે

પરિમલ

- ★ એકાંત ચિત્તે આત્માને પાળાના સ્વરૂપમાં સ્થાપવું
કાકિસગ્ગ, એમ તેનાં સીધાં ને દૂંકાં અર્થ કરી શકે
- ★ મન, વચન, ને કાયા એ ત્રણેયનાં ને તે યોગો મ
ચાલુજ હોય છે. ઉદ્યમાં પાત્ર તે ત્રણેય યોગો
છે, તેને શુભમાં રોકવાના પ્રાથમિક શિક્ષણ તરીકે
વિધાન છે.
- ★ યોગી બનવા માટેનું કાકિસગ્ગ પ્રથમ પગથિયું
- ★ કાયા ઉપરનો મમત્વભાવ કેટલો ઘટવો છે.
કાકિસગ્ગનું વિધાન છે. માલિકની રત્ન વિન
નથી, તેમ અરિહંત ભગવંતને નમસ્કાર
પારો શકાય નહિ.
- ★ ભગવાન શ્રી મહાવીરદેવ જેવા જોયે
વસ્થામાં ઘણા સાંચા વચન વા
લતા, તેના અનુકરણને પાળવા

ચિન્તન પર નહીં ન્યાંત્રીની આવી આવડ ચાલી રાખતો નથી. તેમ જ નહીં ન્યાંત્રીની “નમો અરિહંતય” કહી અરિહંતન નમસ્કારનો ઉપચાર કરે નહીં ન્યાંત્રીનાં માટે ક્રિકેટનું શ્યાનમાં રહેલું રંગો વિધાન ક્ષેત્રમાં આવે છે.

સરોતનો એકો એકો ઘોડ મટાડવા, કાચાને ફિગર કરી, નિર્ધાર મને એવડ મનને કાચમાં લાવવા, એકાદ ચિન્તે શ્યાનમાં કહી આત્માની દયાએથી સરિત્તરોને નહવન કરવા, ક્રિકેટનું એ સરોતન સારિત છે.

“હું પોસિદાવું છું” એ સજ્જ એમ કહે છે, કે હું તારા પોવાના દોષોને જો, ને ફિગર વા. પર પંચાગ, પર નિદા તથા બીજા પર દોષોસંપન્ન કરવાની દેવોને ઇચ્છી દે.

સમગ્ર પ્રશ્નોત્તરી

- ૧-ગ્રાહ્યસૂત્ર શા માટે ગ્રાહ્ય છે?
- ૨-ક્રાહ્યસમગ્ર કરતાં હીંદુ, જગામું, ઉધરસ કે ગ્રાહ્યાર વિગેરે અશાસ્ત્ર પરિવારરૂપ દોષો શરીરની થઈ જવાનો સંભવ છે. તે કોટી શાકાય તેવા નથી. તે માટેની જરૂરોના આગદો તેમાં રાખવામાં આવેલા છે. આ સૂત્ર ઘણી દિવાઓ કરતી વખતે ઉપયોગી છે. આગર સૂત્ર ને ન ગ્રાહ્ય કે ગ્રાહ્યવાનું વિધાન ન જ હોય, તો શારીરિક પૂર્ણ તાકાત વિનાના, આજના મનુષ્યોનો ક્રાહ્યસમગ્ર તો કહી સર્વશુદ્ધ થવા પામે જ નહીં.
- ૩-ક્રાહ્યસમગ્ર એટલે શું? એક નવકારમાં ત્રણ ક્રાહ્યસમગ્રમાં શો લાભ થાય?
- ૪-ક્રાહ્યસમગ્ર એટલે અમુક સમય માટે કાયાની પાણી મમતા મૂકીને જ આત્મશ્યાનમાં રહેલું તે. કદ અક્ષરના આ નવકાર મહામંત્રની ટસંપદાઓ છે, અનેક પદો છે. પદ ધ્યાસોશ્વાસ

પ્રમાણ ગણાય છે. ૬ વારેલાં આ પ્રમાણે એક નવકારના આ કાઉસગ્ગ શુદ્ધ રીતિએ જે આત્મા કરે, તે ભાગ્યશાળી પુણ્યાત્મા ૧૬,૬૩,૨૬૭ વર્ષોગમનું દેવગતિનું આયુષ્ય પામે છે. આ પ્રમાણે નવકારના કાઉસગ્ગનું ભાવદ્વય પ્રગટ કરેલું છે. એજ પ્રમાણ વધારે મોટા કાઉસગ્ગોનું દ્વય પણ વધારે વધારે ગણવાનું હોય છે.

પ્રશ્ન ૩-કાઉસગ્ગમાં દ્વિષ્ટ કેવી રીતે રાખવી?

ઉત્તર —કાઉસગ્ગમાં દ્વિષ્ટ નાસિકાના અગ્રભાગ પર, અગર સ્થાપનાછ કે પ્રભુપ્રતિમાજી સન્મુખ રાખવી જોઈએ. આજીવાજી દ્વિષ્ટ રાખવાથી કાઉસગ્ગ શુદ્ધ થઈ શકતો નથી. નવકારના કાઉસગ્ગમાં પરમેષ્ઠિ ભગવંતોનું શરણ સ્મરણ અને ચિંતન શ્રેષ્ઠ છે.

પ્રશ્ન ૪-અત્ય સૂત્રમાં ગણાવેલા ૧૨ આંગારો ઉપરાંતના બીજા વધારાનાં ચાર આંગારો કયા લેવાના હોય છે?

ઉત્તર —(૧) દીવાનું અજવાળું કે પ્રકાશ પડતાં ઓઢવા વસ્ત્ર લેવું, અથવા અગ્નિ લાગતાં ખસવું. (૨) ઉંદર, બિલાડી આડી આવતાં (૩) ચોર કે રાતના ભયથી (૪) સપના ભયથી અથવા ભીત પડતી હોય તો આધાપાછા થવું. એ પ્રમાણે બધા મળી ૧૨+૪=૧૬ આંગારો શાસ્ત્રમાં જણાવ્યા છે.

પ્રશ્ન ૫-કાઉસગ્ગમાં વર્જવાના ૧૬ દોષો શ્રવેલા.

ઉત્તર —કાઉસગ્ગમાં વર્જવાના દોષો નીચે મુજબ છે. (૧) પગ ડાચો રાખે કે વાંકો રાખે. (૨) શરીર કલાવ્યા કરે. (૩) થાંભલા વિગેરેનો ટેકો લેવો. (૪) કોઈ આદિ પર માથું લગાડી ટેકો લેવો. (૫) પગનાં આંગળાં પાની ભેગી રાખે. (૬) ગરુડાના પાંચાળાં પાંચાળાં ગોપવેલ આંગ પર હાથ કેરવો. (૭) કોઈ વસ્તુને ઘોડાના આકારની જેમ નાચવો. (૮) કોઈ વસ્તુની જેમ માથું

નીચું રાખે. (૧૦) વિધિ ઉપરાંત વસ્ત્ર ઊંચું કે નીચું રાખે. (૧૧) મચ્છર વિગેરેના લાયથી કે લગ્નગતશ હૃદયને વચ્ચેથી ઢાંકે. (૧૨) ઠંડી વિગેરેના કારણે આખું અંગ ઢાંકે. (૧૩) સંખ્યા ગણવા આંગળી કે પાંપણ હલાવ્યા કરે અથવા નવકારવાળી ગણે. (૧૪) કાગડાની જેમ આંખના ડોળા ફેરવ્યા કરે. (૧૫) કપડાં મેઝાં થશે એ ઉશ્ચેરી ગોઠા વાળી ગોપવી રાખે. (૧૬) ગાંડાની જેમ માથું હલાવ્યા કરે. (૧૭) મુંગાની જેમ “હું હું” જેવા ઉચ્ચારો કરે. (૧૮) આસાપક ગણતાં પીથેલની જેમ ગડગડાટ કર્યા કરે. (૧૯) વાંદરાની જેમ ચલચિત્ત ગની આમતેમ જોયા કરે, કે હોક ફફડાવ્યા કરે.

૮. શ્રી લોગસ્સ (નામસ્તવં) સૂત્ર.

અન્વયાર્થ

લોગસ્સ-ત્રણ લોકમાં રહેલા જીવોને વિષે. ઉગ્ગમેઅગરે-ગ્રોત કરનારા. ધર્મ-ધર્મરૂપ. નિત્યયરે-(નારે તે તીર્થ) તીર્થના પ્રાપનારા. ત્રિલોકે-અંતરના રાગદ્વિપરૂપી શત્રુઓને હતનારા. શિલ્કે-૪-ઘાતી ક્રમેને હુણનારા અશિલ્કે-તોને. કિત્તધર્મસં-પ્રતિ, કીર્તના, સ્તવના કરીશ. ચંદ્રવીસં પિ-ચોવીશે જે આ ત્રિમંડિલીમાં આ ભરતક્ષેત્રમાં ૨૪ તીર્થપતિઓ થઈ ગયા, તે થા [અપિ શબ્દથી] ઐશ્વર્યક્ષેત્રમાં તથા મહાવિદેહક્ષેત્રમાં [પતિઓ થયા અને છે તે. કેવલી-કેવળજ્ઞાની ભગવંતોને સ્તવીશ]

ઉસસં-(૧) કામસદેવને. અગ્નિ-અગ્નિનાથને ચ-અને મધે આ અર્થ જાણવો. વંદે-વાંદું છું. (ગધે આ સંખંધ મળવો.) સંસવં-(૩) સંસવનાથને. અભિલુદ્ધ-અભિ-દનવાગિને અર્ચા-અર્ચનાથને અભિમુખ-અભિ-મુખનાથને

સુત્રાર્થ

૧૦ રસ ઉલ્લેખગરે-લોકને વિષે અથવા ત્રણ ભુવનમાં ઉદ્યોત કરનારા

સ્મૃતિતથ્યરે જિણે-ધર્મરૂપ તીર્થ (સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક અને શ્રાવિકાકૃપી અતુલિય શ્રી સંઘ) ના સ્થાપનારા તથા રાગ ને દ્રેષ એ બે મહા શત્રુના જિતનારા.

મરિહંતે કિત્તઈરસ-અરિહંત ભગવંતોની સ્તુતિ, કીર્તન કરીશ.

ચઉવીઝપિ કેવંલી-તે ચોવીશે ભગવંતો અને તેવા બીજા

પણ કેવળજ્ઞાનથી પૂર્ણ તીર્થ કર ભગવંતોને [સ્તવીશ]. ૧.

કેમલમજિમ ચ વંદે-શ્રી કમલદેવ અને શ્રી અણ્ણતનાથ પ્રભુઓને વાંદુ છું.

સંભવમભિણુદણ ચ સુમધ ચ-શ્રી સંભવનાથ, શ્રી અભિનંદનસ્વામીણ અને શ્રી સુમતિનાથ ભગવાનને.

પઉમરપડ સુપાસ-શ્રી પંચપ્રભજિનને અને શ્રી સુપાર્શ્વનાથસ્વામીને.

જિણુ ચ ચંદ્રપ્પહં વંદે-અને રાગદ્રેષને જિતનાર એવા આઠમા તીર્થકર શ્રી ચંદ્રપ્રભ જિનેશ્વરને હું નમસ્કાર કરું છું. [૨]

સુવિહિં ચ પુપ્પદત-શ્રી સુવિધિનાથ અથવા જેમનું બીજું નામ શ્રી પુષ્પદત પ્રભુ છે તેમને.

સીઅલ સિજ્જસ વાસુપુજ્જ ચ-શ્રી શીતળનાથ, શ્રી શ્રેયાંસનાથ અને શ્રી વાસુપૂજ્યસ્વામીને.

વિમલમણુત ચ જિણુ-શ્રી વિમળનાથ, શ્રી અનંતનાથ ભગવાનને તથા રાગદ્રેષ વિગેરે અંતર શત્રુઓને જિતનાર એવા.

વિષ્ણુ પાંચમ-ન્યૂન ૮.

સુભગ ઓલિલાભા-તેજો મને આદેશપૂર્વક (સુદ દેવ,
 સુક મર્મની સદાદૃષ્ટ) સુમદિતની પ્રાપ્તિ.
 માહિવંદ મત્તમં દિંતુ-તેમજ ઉત્તમ અને શ્રેષ્ઠ એવી વિતની
 સ્વિસ્તવાણી સુમતાત્રી સમાધિને આપે, અથવા આપના
 પ્રભાવથી તે મળે. [૬]
 ચંદ્રેશુ નિમ્મકથરા-ચ દ્રાંથી પણ ધનું નિર્મળતાવાળા.
 આકાશેશુ અહિયં પયાસપરા-સૂર્યો કરતાં પણ વધારે (જ્ઞાન)
 પ્રકાશ આપનારા.
 આગરવરગંભીરા-સ્વયંભૂમજ મહાસુદની જેમ મળીર.
 સિદ્ધા સિદ્ધિ મમદિમંતુ-એવા સિદ્ધ ભગવંતે મને મોક્ષ આપે,
 અથવા આ સ્તુતિથી આરાધનાના ફળથી મને મોક્ષ મળે.

ભાવાર્થ

આ મનેનું બીજું નામ "નામસ્તવ" છે. તેમાં આ ભરત
 મેમાં અવસર્ગિણીમાં ધરેલા ૨૪ તીર્થ કરે ભગવતોની ના
 કે સ્તુતિ કરવામાં આવી છે. આ ચૈત્રીઆમાં ૧૬ મા, ૧૭
 ૧૮ મા એ ત્રણ પ્રવૃત્તિઓ ચક્રવર્તીની અને તીર્થ
 કરી જે જે કરીઓ પામ્યા હતા. પ્રતિષ્ઠામુદિમાં માત્રે ૭
 માં લોગસ્સનો કાકિસસ્ત્ર ૨૫ માસોઆસનો કરવાનો હોય
 તેથી ત્યાં "ચંદ્રેશુ નિમ્મકથરા" સુધી કાકિસસ્ત્ર કરાય છે.
 ૧ ત્યાં સુધીમાં લોગસ્સના ૨૫ પદો થાય છે. એ ભગવ
 સ્તોત્રનું મરણ કરીને આ મયમાં તેઓ પાસે અનેક પ્ર
 કરવામાં આવી છે.

પરિમલ

લોગસ્મ ગણનામાં આવે છે. અને કોઈને બંને કે લગભગ
ગણનામાં વિધાન આવે નથી.

- ★ તીર્થ કર લગવાન પાસે જઈને શ્રી શ્રી મંગલ તે મોડું મોડું લોગ-
સ્મમાં પણ સિવાડામાં આવે છે. કે "મારા પર પ્રસન્ન થાઓ.
મને મર્મ કરવા આરોગ્ય આપો. સમાધિ અને સમાધિ આપો.
છેવટે મને મોક્ષ પણ આપો."

- ★ મોક્ષ ન મળે ત્યાં સુધી અનેક દુઃખોથી ભરેલા સંસારમાંથી
પસાર થનારા આપણને સમાધિની પણ જરૂર છે. મર્મની આરા-
ધના કરવા આરોગ્યની પણ જરૂર છે. તેમ આ રજ ઉત્તમ
પુરુષોની સ્તુતિની પણ જરૂર છે. એમ આ સૂત્રમાંથી આપણને
બાણવા મળે છે.

મરણ પ્રશ્નોત્તરી

પ્રશ્ન ૧-લોગસ્મ સૂત્રનું બીજું નામ શું? તેના શું આવે છે?
ઉત્તર-લોગસ્મનું બીજું નામ 'નામસ્તવ' છે. તેનાં શ્રી
ઋષભદેવ પ્રભુથી માંડીને શ્રી મહાવીર પ્રભુ સુધીના ૨૪
તીર્થ કર ભગવતોને વંદના કરવા માટે છે. તેમાં
ચોવીશ પ્રભુના નામો છે. તે 'નામસ્તવ' કહે છે.

પ્રશ્ન ૨-એક લોગસ્મનો કાઉન્સિલ કેટલા શ્વાસ પ્રમાણ
ગણવો?

ઉત્તર-લોગસ્મના પદ ૨૮ દ્વારા શ્વાસ ૧ પ
પ્રમાણ કહેલ દ્વારા શ્વાસ ૨ પ્રમાણ શ્વાસ ૩ પ્રમાણ
પરંતુ ખાસ ખાસ વચન નિવાચનનું શ્વાસ કાઉન્સિલ
પ્રમાણ ૨૫ શ્વાસ દ્વારા લેખવામાં આવેલ છે.

પ્રશ્ન ૩-પુ-પદનું અર્થ તેમ અને વધમાન એ કયા પ્રભુના
નામો છે?

ઉત્તર-પુ-પદનું શ્રી મુનિવેનાથજીનું, અરિષ્ટનેમિ શ્રી નેમિના
પ્રભુનું અને વધમાન શ્રી મહાવીર પ્રભુનું બીજું નામ

પ્રારભિક પાઠ્યક્રમ-સૂત્ર ૬.

કાઉચ્છગમાં નવકાર વિગેરે નહીં ગણે તો આવે કે નહીં ?
મન અંચલ હોવાથી કેવળ મુંગા ને શૂન્ય ભેગી રહેના-
રતું મન આલંગન વિના શુભ યોગ કે વ્યાપારમાં સ્થિર .
રહી શકાતું નથી, તે કાચ્છથી તેનો કાઉચ્છગ ક્રમ
ખાવાવામાં સમર્થ થઈ શકતા નથી. તેથી જ શુદ્ધ
સ્થાન અને ઉત્તમ ધ્યાનપૂર્વકના મૌનને કાઉચ્છગ કહે-
વામાં આવેલ છે.

શ્રી કરેમિ ભંતે (સામાયિક સૂત્ર)

કરેમિ-હું કરું છું. ભંતે-હે ભગવાન! સામાયિક-સામાયિક
પગલું-(આવશ્યક પાપવાળા. ભેગ-વ્યાપારોનો, પરચક્ષ્ણામ-
માગ કરું છું. જાવ-જંપાંચુથી. નિયમ-નિયમને. પગલુવાસામિ-
હું સેવું (પર્યુપાસના કરું) છું ત્યાંચુથી. દુવિહ-જે પ્રકારે અ-
તેવિહુલ-ત્રણ પ્રકારે. મચ્છેગ-મનથી. ત્રાયએ-વચનથી (અ-
કાએચ્-શરીર વડે. ન કરેમે-ઠરું નહીં (અને) ન. કારવોમે-ખ-
પાએ કરાવું નહીં તસ્મ-તે (પૂર્વના થયેલ પાપયોગોથી) ભંતે
ભનવંત! પડિક્કમામિ-હું પાઞે હડું (પ્રતિક્રમુ) છું. નિંદા
(તે પાપયોગોને) હું આત્મસાક્ષીએ નિંદું છું અને ગરિહ
શુરુમહારાજની સાક્ષીએ વિશેષ નિંદું છું અને અપ્પાણ-પ-
લેપાએલા મારા આત્માને. વોસિરામિ-હું વોસિરાવું છું.

સૂત્રાર્થ

ધેધમાનાદિથી

રોના પર્યક્ષણાણ કરું છું, એટલે આ સામાયિકમ
પ્રવૃત્તિ હું કરીશ નહીં.

જાવ નિયમ પાળવાસામિ-જ્યાં સુધી હું આ
છું ત્યાં સુધી, બેઘડીના નિયમવાળા આ સામાયિક
દુષ્ટિહં તિવિહેણું-જે પ્રકારે અને ત્રણ યોગો વડે
મુજબ)

મણેણું, વાયાએ, કાએણું-મનથી, વચનથી અને
(૩ યોગ)

ન કરેમિ, ન કરવેમિ-(એ સાવધ યોગોને) ન કર
બીજા પાસે ન કરાવું. ૨ પ્રકારે એટલે મનથી કર
કે કરાવું નહીં, વચનથી કરું નહીં કે કરાવું નહીં,
કાયાથી કરું નહીં ને કરાવું પણ નહીં.

તસ્મ ભંતે! પડિસ્તમામિ-હે ભગવંત! તે ત્રણ યોગો
જે પ્રકારે પૂર્વે કહેલાં જે પાપો તે (તસ્મ) ને હું પ્ર
છું, તે પાપોથી હું પાછો હહું છું.

નિંદામિ ગરિહામિ-આત્મસાક્ષીએ નિંદું છું અને ગુ
રાજની સાક્ષીએ વિશેષ પ્રકારે નિંદું છું. ૩ પ્રકારે મનસ
એકરાર કરવાથી વિશેષ રીતે પાપકર્મો જેવાં થવા

અપ્પાણું વોસિરામિ-અને મારા જ નાને પાપથી વો
છું. (સાવધ યોગોની વાતનાં એ ને જાણ કરી સમત
સમાધિના આસ્વાદનો આનંદને અનુભવ કરાવું છું)

ભાવાય

આ મુતનું બીજું નામ આમાયક મુત છે. આ મુત
માંગીનું સામુદ્રના પાણીમાં છે. કમળ કે મવં મુત્રોને
"મમતા" નામ આપવામાં આવે છે.

પ્રારંભિક સામયિક-સૂત્ર ૯

આ બોલાય છે. આ મતમાં વિવિધિત અંગેશ્વરો છે.
સમાજોવા છે. તેના પર્વના કાર્યક્રમ આચારને પ્રતિ-
નિધાન આ મૂલ્યનુ સૂત્ર છે.

પરિમલ

તેઓ સામાયિક કડી સક્રિય નથી. વિવિધોમા પાત્ર તે બધું દુર્લભ
માત્ર મનુષ્યના બાહ્યમાં જ મૂલ્યને સામાયિક કોય છે. તેથી જ
નુતન બાહ્યતાથી મનાય છે. આત્મ ઉત્થાન સામાયિક ન કડે તો
મનુષ્યને બાહ્યતાથી માનવી રહેતો નથી.

સાચા પ્રવૃત્તિઓનો આગમનો. પાપનો પશ્ચાત્તાપ. તથા સમયાને
મુક્તિ મેળવના પ્રયાસ, આ અર્થો આ સૂત્રના મહત્વવર્ધક રહસ્યો છે.

"અદિત્તા પર્વો પર્વઃ" એ આપણું કડીએ છીએ. તે સંપાત્ર
તેને સામાયિકમાં જ પાત્રો સક્રિય છે. "હિત્તા" ન કડી તે
અદિત્તા" કોય છે, તેથી તેની સાદી વ્યાખ્યા છે. તેથી પાત્ર
જે આગળ વધીને વર્તીએ, તો કડી સક્રિય. કે "પ્રાણીમાત્રની
હિત્તા નહીં કરવાની પ્રતિજ્ઞા લેવી તેજ સાચી, શુદ્ધ ને ઉડી
અદિત્તા છે." તેથી પ્રતિજ્ઞા લેવાનું અને તેનું પાલન કરવાનું આ સૂત્ર
શિષ્યવાર છે.

★ જીવન પાસે હિત્તા કરાવે કે જીવનને જૂડું બોલવાની સલાહ આપે.
તે પાત્ર મુનિવાર છે. તેને પાત્ર પાપ સાથે છે, જે "પ્રારંભિક"નો
ઉગ્ર અર્થ છે.

★ કરેમિ. બંને એ અદિતાનું મૂલ્યનુ સૂત્ર છે.

★ ગુરુ આગળ પાપનો પશ્ચાત્તાપ કરવો એ મુક્તિ તરફનું સા-
પ્રયાસ છે.

જે મુક્તિના સ્વચ્છેદતાપૂર્વક નાચતા પો-

સરળ પ્રશ્નોત્તરી

પણ જોગ ને જો કરણ શા માટે?
 મન, વચન ને ક્રિયાના ત્રણ ચોગોથી ન કરવું ને ન
 કરાવવું તે ચોગકરણ છે. પચ્ચક્ષણેને સામાયિકનાં
 પચ્ચક્ષણમાં ત્રણ જોગ અને (ન કરવા, ન કરાવવા
 સાથે પાપનું અનુમોદન પણ ન કરવું એમ) ત્રણ કરણ
 હોય છે. શ્રાવક વર્ગથી ધીરેધી રકમનું વ્યાજ કે
 કોન્ટ્રાક્ટથી ચણાના પોતાના મકાન વગેરેની અનુમતિ
 પૌપદ્ય કે ઉપધાનમાં જતી કરી શકાતી નહીં હોવાથી
 શ્રાવકોને આવધની અનુમતિ જરૂરી શકતી નથી. આથી
 માધુ મહારાજોને ત્રિવિધ-ત્રિવિધ અને શ્રાવકોને દુવિધ-
 ત્રિવિધ પચ્ચક્ષણ હોય છે.

૨-સામાયિક ઉત્તમ શા માટે લેખાય છે?
 સામાયિકમાં કોઈપણ વ્યાપારોનો પ્રવેશ નહીં હોવાથી
 તે ઉત્તમ લેખાય છે. પૈસા ખરચ્યા વિના ધર્મ કરવો
 હોય તેવાઓ માટે પણ આ સામાયિક ધર્મમાં સ્થિર
 કરે છે. માટે તે બહુ ઉત્તમ છે. તદ્દન નિર્ધન એવા
 પુણ્યા શ્રાવકનું સામાયિક ખુદ ભગવાન શ્રી મહાવીરદેવે
 વખાણ્યું હતું.

૩-કરમિ લાતે સૂત્રમાં નાંધપાત્ર મહત્વની ક્યી ક્યી
 વસ્તુઓ છે?

૧-તેમાં નીચેની વિગતોની ખાસ નોંધ લેવા લાયક છે.
 (૧) સાવધ ચોગોના પચ્ચક્ષણ કરવાનું તેમાં આવે છે.
 (૨) ઘડી એટલે ૪૮ મિનિટ સુધી એક જ ઠેકાણે
 સમતાપર્વક બેસવાનું તેમાં વિધાન છે. (૩) પોતાની
 પાસે પણ પાપ બંધ કરાવવાનું પુણ્ય

જાવ મળે દોઢ નિયમસંજ્ઞાની જતાં સુધી (નવ નિયમ
વડે સંકલિત દોષ એટલે કે) કહેવા જાણે મૂળની પ્રવિણતા
પ્રવિણત દોષ ત્યાં સુધી.

શિષ્ય મારા હસ્ત-પાત્રા પૂર્વે કહેતાં અગ્રુષ કહેતો
કહે છે. (એટલે કે સામાયિક કહેતાં અગ્રેષ મહત્ત
વ્યાપક છે.)

સામાયિક જનિત્વા વારા-જેટલીવાર સામાયિક કહે તેટલી
વાર (૧)

સામાયિકમિત્ર કે કહો-વળી સામાયિક કહેતાં દોષ તેટલો જ
વચન (એટલે જાણે સામાયિક કહે કે કહેતાં કહે તો વર
અન્યથા નહીં.)

સમાયિક એવ સાવચો દરજ્જો જન્મેલા-આવક સાધુ જેવો
માય છે, અને જે જેવો વળે (૧૨ અથવા વેળા) મહત્ત
કહે દોષ, તેને જ આવક કહેવાય, તેને દુષ્ટતા જન્મેલા
સાવચી નહીં.

એવેણ કારણેણ-તે પ્રવૃત્તી.

જલ્દી સામાયિક કહેતાં-આવકોને જલ્દી થવી વાર સામા
યિક કહેવા લોકોને.

સામાયિક વિધિએ લીધું, વિધિએ પાડ્યું, વિધિ
કહેતાં જે કોઈ અવિધિ હોય, તે સર્વિ હું મન,
વચન, કાયાએ કરી તરૂં મિચ્છામિ દુષ્ટકં.

૧૦ મનના, ૧૦ વચનના, ૧૨ કાયાના એવં ૩૨ દોષ
સાદે જે કોઈ દોષ જાણે હોય, તે સર્વિ હું મન
વચન, કાયાએ કરી તરૂં મિચ્છામિ દુષ્ટકં.

ભાનાર્થ

આ મુત્ર સામાયિક પારતી વખતે
ચિકના ૩૨ દોષોનો ત્યાગ કરવાપૂર્વક
કરવાનું જણાવ્યું છે. સામાયિક કરતાં
જેવો બને છે. એમ કહેવા દ્વારા આવક
સામાયિકથી સાધુ જેવું જીવન જીવવાનું
મુત્ર બોલતી વખતે જમાણા લાયક કદ
ઉપર સ્થાપન કરવામાં આવે છે. તે સામા
મુત્રક છે. આ મુત્રની બેડે ગાથા ૧૬
સ્વામીજી મહારાજ વિરચિત શ્રી આચર્ય

પરિમલ

- ★ સામાયિકનું મત પૂર્ણ થાય ત્યારે ખુશી થઈ
જે સમતા અને શાંતિ સામાયિકમાં રહી
રાગ, દ્વેષ, સ્વાર્થ અને ચિંતાથી ભરેલાં
કયાંથી સંભવી શકે? એટલે સામાયિક જ્ય
ફરીફરી અને વારંવાર સામાયિકો કરવાની મ
છે, તે આ સૂત્રમાં બતાવવામાં પંચ આપ્યું છે.
- ★ સ્થાપનાજીની સામે સ્થાપના સ્થાપતી વખતે
સ્થાય તેવી રીતે) સ્થાપનાજીમાં યુક્ત આરોપ
અવગો હાય હયો રાખી, નવકાર ને પંચિદિવ
સ્થાપન કરાય છે. સામાયિક પૂર્ણ થયા બાદ
રીતે સવગો રાખી (કોઈ પાસે કાઈ માળે
તેવી રીતે) નવકાર બોલી, સ્થાપના
પંચી સ્થાપનાને નિરાશન કરવામાં
- ★ સામાયિક

૬ પાઞ્ચકમ-સૂત્ર ૧૦

તે સમાયિકમાં સાધુમહારાજની જેમ છે એ છવનિકાયની હોવાથી મુક્ત બને છે. સાધુમહારાજની જેમ સત્ય અને હિત-પ્રાર્થના બોલવું, શિષ્યની વાતો સાચવવી, ચોરી નહીં કરવી, પેસા રાખવા નહીં. આવી ઘણી સરખામણીઓ સમાયિકવ્રતમાં મળતી હોવાથી, સમાયિક એ સાધુધર્મની વાનગી ગણાય છે. ધન્ય છે ! સમાયિકવ્રત બતાવનારા મહા પુરુષોને !

જેમ લેસ ખીલે બંધાય, તેમ સમાયિકથી મન સમતામાં બરાબર પરીવાર્યું રહે છે, એટલે સમાયિકમાં બીજી અનેક ચિંતાઓથી મુક્ત થવાના કારણે, ચંચલ એવા મનને પણ શુભ વ્યાપારમાં સેકી રાખવામાં આવે છે, તેથી તે પુણ્યસાગી આત્માના અશુભ કર્મોના ચૂરચૂર કેમ ન થાય ?

★ જે સંતારી આત્માઓ પાસે સમાયિક લેવું મોક્ષ જવા માં સાધન નથી હોતું, ને જેઓ અવિરતિ અથવા અવ્રતીપણમાં પડે છે, તેવા આત્માઓને મુક્તિ મળી શકતી નથી. એ અર્થ “સમઘિ સાવઓ” વાક્યમાંથી મળી રહે છે. આવકના સમાયિક પાંચ મહાવ્રતધારી શ્રમાયુ સાથેની આ સમાનતા લેવાની છે. પાંચ પરમેષ્ઠિઓમાં કોઈ પણ સમાયિક વિનાના નથી, પૂજ્ય સાધુ-સાધ્વીજી, મહારાજને પણ આ સમાયિકથી જ મળવવા પ્રયત્ન કરે છે. તેવા મુનિરાજેની સાથે અહીં શ્રમણ સરખામણી વારંવાર સમાયિક કરવાથી કરેલ છે. આવકો ચિકના રસિયા છે, ને મુનિરાજે પણ સમાયિકના પા રસિયા છે. તેટલા પુરતી અહીં સરખામણી સમજવી.

સરળ પ્રશ્નોત્તરી

ગણાય છે ?

તર — હા, હા, છે કે —

આમાઘ્ય પોત્તક સંદિય, હવરસ જાઈ જો કાલો,
એ સફલો જોધવો, એમ સંસાર ફલ લેઉ.

“આમાઘ્ય અને પોત્તકમાં સંદેહા માનવીનો જે કાળ
જાય છે, તે સમય જ સફળ છે. જાદીનો વળન ભય-
પ્રમાણનો સાધક જાણવો.” આ પ્રમાણે શ્રી તીર્થકર
ભગવતોએ આમાઘ્યનું આરકું બધું મરજી જતાવ્યું છે.

૧૨

૧૩

૧૪

૧૧) શ્રી જગચિતામણિ (ચૈત્યવંદન) સૂત્ર

અન્વયાર્થ

હચ્છાકારેણ-હચ્છાએ કરીને. સંદિસાદ-આજ્ઞા આપો.
મગ્યન-હે ભગવત! ચૈત્યવંદન-જિનવંદના કરું? (ચુરમદ્દા-
જા. અથવા વરિદ્ધ આજ્ઞા આપે, કે કરો) હચ્છા!-જેવી આજ્ઞા.
જગચિતામણિ-વિશ્વમાં ભવ્ય હયોને માટે ઇચ્છિત આપ-
સાર ચિતામણિ રત્ન સમાન. જગનાદુન્વયુ જીવનના નાય.
જગચુર-સમસ્ત દુનિયાના ચુર. (હિતોપદેશ આપી સત્યમાર્ગ
દર્શાવનાર.) જગદ્દુષ્પણ-વિશ્વનું રક્ષણ કરનારા. જગભંધવ-
વેશ્વના હએ દાવનો પ્રાણીમાત્રના બંધુ સમાન. જગસાધવાદુ-
વયલેય લોકના હયો માટે સાર્થવાદ સમાન. જગભાવચિઅદ્વિષ્ણુ-
વિશ્વમાં સંદેહા અસત્યર પદાર્થોના ભાવ જાણવામાં વિગ્રહણ.
અદ્વિષ્ણુ-અદ્વિષ્ણુ-અદ્વિષ્ણુ પર્વત ઉપર સ્થાપન થયા છે, રૂપ
એટલે જિન (પ્રતિમા, મૂર્તિ) જેમનાં એવા. હમ્મદુવિજ્ઞાસણ-
આંકે કર્મોના નાશ કરનારા. ચદવીસપિ-ચૈત્યીએ પણ (૨૪)
નિત્યવર!-હે તીર્થકર ભગવતો! જયતુ-જયવંતા વતો, જય
પામે. અપ્પહિલ્લસાસણ-અપ્રતિહત કોઈથી નહીં હજાએકું
એટલે શાશ્વત છે શાસન જેઓનું એવા અખરિત શાસનવાળા.

કમ્બુમિલિં ન ભસ્મમિ. ૫ જૈનમિલિં ને ૫ વિદેહકેત્ર એમ ૨૫ કમ્બુમિમાં. ૫૬ મ-વ-૮૮૫૫૫ નામના પાંદડા. સંઘયણિ-સંઘયણ (શરીરનો પાંખા) વાળા. ઉપર ઉત્કૃષ્ટપાંખે. સ-તરિયા-એકરૂં નિગર (૧૭૭). જિજ્ઞાસુ જિજ્ઞાસુ. વિહર-ત-વિગરના. લગ્નમ-મળી શકે છે. નવકોડિ (૬) નવ કોડ. કેવલીય-કેવલીયાની મુનિઓની સંખ્યા હોય તથા કોડિસહસ્ત્ર નવ-(૬) નવ હજાર કોડ. સાધુ-આમાન્ય ઓની. ગમ્મમ-જાણવી. વળી સંપદ-વર્તમાન કાલે-કાલ જિજ્ઞાસુ વીસ-(૨૦) જે વીસ જિનેશ્વરો. સંમધસ્વામી ૫ મહાવિદેહ ક્ષેત્રોમાં વિચરી રહ્યા છે મુણિ મિહુકોડિલિં-એ મુનિવરો. વરનાગ-ઉત્તમ કેવલ જ્ઞાનવાળા છે. (અ સમણહ-લ્યાગી ને શ્રમાણ એવા સાધુ મહાત્માઓ. કોડિસ હસ્ત-એ હજાર કોડ (વીસ અળગ). ને શુણિજ્ઞમ-સ્તવી એ સ્તુતિ કરાય છે. નિચ્ચવિહાણિ-નિત્ય સવારે ઉઠીને.

જયકે-જયવંતા વર્તો. સામિય!-હે સ્વામી! (હે ભગવાન રિસહ-શ્રી ઋપભદ્રેવસ્વામી. સન્નુજિ-મહાતીર્થ શ્રી શત્રુંજય રાજ ઉપર (પાલીતાણા.) ઉન્નિજિ-શ્રી ગિરનારજી મહા ઉપર. (બુનાગઢમાં) પહુ-પ્રભુ. નેમિજિજ્ઞ-શ્રી નેમિનાથ વાન. વીર-શ્રી મહાવીરસ્વામીજી. સમ્યકરિ-સત્યપુરી (સ નગર) ના. મંડણ-શોભાવનાર. ભર-અચ્છલિં-ભરૂચ નગર મુણિમુવ્યય શ્રી મુનિમુવતસ્વામી. મુદરિ પાસ-મુદરિ પાસ ભગવાન (ટીટાઇ ગામમાં.) હુહ-લક્તવર્ગના દુષ્ણ અને હુ હુરિતોના (પાપકર્મોના.) ખંડણ-નાશ કરનાર. અવર-વિદેહિં-મહાવિદેહ ક્ષેત્રોમાં. તિથયરા-તીર્થકર ભગવંતો. દિશિ-પૂર્વ આદિ ચારે દિશાઓમાં અને વિદિશિ-દક્ષિણ ચારે વિદિશા-ગુણોમાં. જિંકેવિ-જે કાલ પણ. તીચ-અ (ભૂત) કાલ. આણાગય-અનાગત (ભવિષ્ય) કાલ અને સંપદ વર્તમાન કાલમાં (થયોલા, થવાના કે હાલમાં વિચરતા હોય

-વાંદું છું. જિજ્ઞાસુએવિ-સર્વે જિનેશ્વરોને.
 સતાણવધ-(૬૭) સતાણુ. સહસ્ત્રા-હન્ટર. લાખખા કમ્પન-
 પન (૫૬) લાખ અડકોડિઓ-આક કોડ. બ-તીસય-(૩૨)
 ત્રીસસો. બાસિયાઈ-ખ્યાત્રી. તિઅલોએ-દેવ, મનુષ્ય ને પાતાલ
 મે ત્રણ લોકને વિષે આવેલા. ચેઇએ-જિન ચેત્યોને. વંદે-વાંદું
 છું. પત્રરસ-(૧૫) પંદર. કોડિ-કોડ. સયાઇ-સો. કોડિબાયાલ-
 બેંતાલીસ (૪૨) કોડ. લાખ-લાખ. અડવત્તા-અઠાવન. ક્રતીસ-
 હ) છત્રીશ. સહસ્ત્ર-હન્ટર. અસીઈ-(૮૦) એંશી. સાસય-
 શ્વત. બિંબાઈ-પ્રતિમાજીઓને. પણમામિ-મસ્તક નમાવી પ્રણામ
 કેં છું.

સૂત્રાર્થ

જગચિંતામણિ! જગનાહ!-તણે ભુવનના પ્રાણીઓના
 (સુખી થવાના) મનોવાંછિત પૂરવાને ચિંતામણિરત્ન સમાન
 ણે ભુવનના સ્વામી!
 હે! જગરૂખણુ! પંચેન્દ્રિય જીવોને ઉપદેશ આપી
 નારા હે શુકદેવ! તથા અલયદાનના મહાન ચમત્કારિક
 ત્રવડે છએ કાયના જીવોનું રક્ષણ કરનારા!
 બંધવ! જગસત્યવાહ! હે વિશ્વબંધુ! (વેર ઝેરને દૂર
 રી વિશ્વબંધુત્વનો મહામૂલો ને આદર્શમય ઉપદેશ
 આપનારા) મોક્ષાભિલાષી દુનિયાને મોક્ષે લઈ જવા માટેના
 હે સાર્થવાહ! (મુક્તિપુરીનો સંઘ લઈ જનાર અધિપતિ
 સંઘવી.)
 ગમાવચિઅ ખણુ! પડ્ધવ્ય તથા જીવાદિકે નવ તત્ત્વોના
 રહસ્યોને દર્શાવવાને વિષે વિચક્ષણ એટલે ચકોર અં
 મહાજ્ઞાની!
 આદાવ્ય સંઠવિઅ રૂવ-આપ્રાપદ મહાતીર્થની ઉપર લ

મહારાજાનું સ્થાપન કર્યા છતાં (મૂલ) જન્મ
કર્મમૂલક વિશ્વાસુ-જ્ઞાનાવરણીય આદિ આઠે કર્મેની
કર્મો છે, (ને મુક્તિ મેળવી છે) જેમણે.

અહીંથી સંપિ જિજ્ઞાસુ-એવા ચોવીશે જિનેશ્વર ભગવાને
જયંતુ, અપ્પહિલયમાસુ-જેઓનું શાસન કદી
પણ હુણાયું કે અંખું થયું નથી એવા શ્રી નિ
ભગવંતો જયવંતા વર્તો. (૧)

કર્મભૂમિહિં કર્મભૂમિહિં પદમમ્મંઘયણિ-અસિ, મ
કૃષિ એ ત્રણ કર્મથી જ્યાં આણવિકા ચલાવાય,
કર્મભૂમિનાં પંદર ક્ષેત્રોને વિંચ પહેલા વજ્રકપલ
મંઘયણવાળા.

ઉક્કોસય સત્તરિસય-ઉદ્દૃષ્ટપણે (વધારેમાં વધારે)
સિત્તર.

જિજ્ઞાસુરાણ વિહરંત લક્ષ્મણ-તીર્થંકર ભગવાનો વિ
મળી શકે છે.

નવકોટિહિં કેવલીણ-ને ૧૭૦ તીર્થપતિઓનો કેવલ
ઓનો પરિવાર કુદ્ધે નવ કોટનો હોય છે.

કોટિ મહસ્ત્ર નવ સાહુ ગમ્મમ્મ-અને સામાન્ય સા
સંતે (તે ૧૭૦ ભગવાનોના) નવદ્વર કોટ (૬૦ અ
હોય છે.

સંપન્ન જિજ્ઞાસુર વીસ-વર્તમાનકાલમાં શ્રી સીમંધર
ભગવાન પ્રમુખ ૨૦ તીર્થંકર ભગવાનો પાંચ મહ
ક્ષેત્રોમાં વિચરે છે તથા

મુનિ મિતું કોટિહિં વરનાથ-એ કોટની સંખ્યામાં
જાનને અર્થે કરનારા મહામુનિઓ છે.

- ૧૨૯ (૨) નેમમણુહ કોડિ સહસ્ત્રદુગ-જે હજાર કોડ (૨૦ અબજ)
 આમાન્ય સાધુમનિરાજે વિચરે છે તે સર્વને.
 પુણિજનઈ નિરચ વિહાણિ-હમેશને માટે મંગળ પ્રસાદે
 સ્તવવામાં આવે છે. (૨)
- ૧૩૦ જયઉ સામિય! જયઉ સામિય! રિસહ! સ-તુંજિ-તીર્થ-
 ધિરાજ શ્રી ગરુડનય ગિરિજા ઉપર ભગવાન શ્રી કૃષ્ણ.
 દેવસ્વામી! જયવંતા રહે.
- ૧૩૧ કૈનિજતિ પહુ નેમિજિણુ-તથા શ્રી ગિરનારજી મહાતીર્થ
 ઉપર શ્રી નેમિનાથ પ્રભુ (જયઉ=જયવંતા વર્તો.)
- ૧૩૨ જયઉ વીર! સચરિમંડાણુ-સત્યપુરી (સાચર નગર)ના
 આબૂપલુરૂપ ચરમતીર્થપતિ શ્રી મહાવીર સ્વામી ભગવાન
 જયવંતા વર્તો.
- ૧૩૩ મરુચરછડિં મુણિમુવચ!-(ભૃગુકથા) ભરુચ નગરમાં દેવા-
 ધિદેવ શ્રી મુનિચુત્રતસ્વામી પ્રભુ!
- ૧૩૪ મુહરિપામ્! દુહદુરિઅખંડાણુ-(ટીટોઈ ગામમાં) શ્રી મુહરિ
 પાર્શ્વનાથ ભગવાન! જે ભક્તવર્ગના દુઃખો અને દુસ્તિનો
 નાશ કરનારા છે (તે તથા)
- ૧૩૫ ખવર વિદેહિં તિત્થયરા-ગીજ પાંચે મહાવિદેહ ક્ષેત્રોને વિષે
 જે જે તીર્થંકર ભગવંતો છે. (તે તથા)
- ૧૩૬ ચેહું દિમ્મિ વિદિસિ જિકેવિ-આરે દિશામાં કે આરે વિદિશા-
 આમાં ગીજ પણુ જે કોઈ ભગવંતો.
- ૧૩૭ તીઆણાગયમ્ પધઅ-ભૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાન કાલ
 મળંધી થયા, થવાના કે હાલ છે.
- ૧૩૮ વંદું જિણુ સવેવિ-તે સર્વે તીર્થંકર દેવોને હું વાંદું છું. (૩)
 સત્તાણુવઈ સહસ્ત્રા-સત્તાણુ હજાર.

લખખા છપ્પત્ર ગાંડુ કોડિગો-ગાંડુ કોડ, છપ્પત્ર કોડ
ખત્તીસય બામિયાઈ-ત્રણ હજાર ગોસો ને બ્યામિ.
(૮,૫૭.૦૦,૨)

તિગલોગો ચેઇચો વંદે-ગોટલા (સ્વર્ગ, મૃત્યુ ને પા
ગે ત્રણેય લોકના જિનપ્રાસાદોને હું વાંદું છું. (૪)
પન્નરમ કોડિ મયાઈ-પંદર સો કોડ. (૧૫ અગત)
કોડિ બાયાલ લકુખ ગાંડવન્ના-ગોંતાલીસ કોડ ગાંડવન
છત્તીસ સહસ્ત્ર ગાંડીઈ-છત્તીસ હજાર ને ગોંશી
(૧૫,૪૨,૫૮,૩૬,૦૮૦)

સાસયખિંબાઈ પણુમામિ-ગોટલા શાશ્વતા જિનજિયે
તે સર્વેને હું પ્રણામ કરું છું.

ભાવાર્થ

આ મુત્ર શ્રી ગૌતમ ગણધર ભગવાને શ્રી અષ્ટાપદ
યાત્રા કરવા ગયા ત્યારે રચ્યું હતું એમ કહેવાય છે. ચૈત્યોમાં
આ રીતે થવી જોઈએ, તેમ આ મુત્ર શિખવાડે છે. આ
ખીલું નામ ચૈત્યવંદન મુત્ર છે. ઘણાં ચૈત્યોની વંદના આ
આવે છે. ભગવાન સમક્ષ ખેસીને ડાબો પગ અડધો ઊંચો
આ ચૈત્યવંદન એ હાથ કમલના ડોળના આકારની મુદ્રામાં
કરવામાં આવે છે.

પરિમલ

- ★ દિવસના કલાક જેમ ૨૪ થી વધે નહીં તેમ અઢી ક્ષીપ
મનુષ્ય ક્ષેત્રમાં તીર્થંકરો ૧૭૦ થી કઢી વધે નહીં.
- ★ ગણધર ભગવાનની અષ્ટાપદની તીર્થયાત્રા આપણને મહા
વારંવાર યાત્રા કરવાની પ્રેરણા આપે છે.
- ★ ઉપદેશથી ગુરુતત્ત્વ અને અભયદાનથી સાચું રક્ષણ આ
મુત્રના મહાન રહસ્યમય તત્ત્વો છે.

વીતરાગો સાથે કેમ અને શી શી વાતો કરવી, તેનો આ સૂત્ર-
માંથી બોધ મળે છે.

“સંપદ” રાષ્ટ્ર બુદ્ધિના ઇતિહાસ જ્ઞેવાનું સૂચન કરે છે. હાલમાં
એટલે શ્રી વીરપ્રભુના શાસન વખતે. શ્રી અજિતનાથ ભગવાનના
વારામાં ૬૭૦ સ્ત્રોમાં ૬૭૦ તીર્થ કરો વિચિત્રા હતા. તે અસંખ્યાતા
વર્ષોના ઊંડા ભૂતકાળમાં ડોકિયું કર્યા આ સૂચના છે.

રાજ્યને ત્યાં પુત્ર જન્મે છે, ને તેને દેખીને સૌને આનંદ થાય
છે. રાજ્ય જમાયુ આપે છે, પછી તે રાજકુમારને ગાદીએ બેસાડે
ત્યારે રાજ્ય તરીકે શોભે છે. તેમ જિન પ્રાપ્તમાની અંજનશલાકા
થાય ત્યારે તે મૂર્તિમાં પ્રાણ પ્રતિષ્ઠાપન થાય છે, પછી ચૈત્ય
(મંદિર) માં સ્થાન પ્રતિષ્ઠા થાય છે, ત્યાં વંદના, સ્તુતિ ને
સ્તવના થાય તેને ચૈત્યવંદન કહે છે.

ચૈત્યો હોવાં જ નેહ્યે, પ્રભુની મૂર્તિની પાસે હંમેશ ભક્તિ કરવી
જ નેહ્યે, તે વંદના પણ મુક્તિની ઉપાસનાનો જ એક પ્રકાર
છે, એમ આ સૂત્રોમાંથી બાણવા મળે છે.

એક મહાવિદેહ ક્ષત્રમાં ૩૨ વિજયો હોય છે, તે પાંચ મહાવિદેહની
૬૬૦ વિજય થાય. પાંચ ભરતક્ષત્રો અને પાંચ ઐરવત ક્ષત્રો
મળીને ૬૭૦ થાય. આવી વિશાળ દુનિયા તો કેવલજ્ઞાનીઓએ
મનુષ્યોની જ દેખી છે, ને પ્રગ્ની છે. એ સિવાયની બીજી દુનિયા તો
પરાધર્મી યોજન પ્રમાણ કહી છે.

સાધ્વતા ધિઓ અને સાધ્વતા ચૈત્યો છે, તેની આત્રી આ સૂત્રમાં
તિના કર્તા ગણધરદેવે કરાવેલ છે. કેવલજ્ઞાની સિવાય ત્રણ ભુવનના
સાધ્વત ધિઓની આ પ્રમાણે ગણના કોણ કરાવી શકે? અહીં
બેઠા બેઠા તે દરેક ધિઓને વંદના કરવાનો લાલ લેવાનું આ
સૂચન છે.

તાપસો તે ગિરિ પર ચડી શક્યા ન હતાં. આ
તેવી શક્તિઓ પ્રગટ નહીં હોવાથી આપણે
નથી.

૧૬-મૂર્તિને વંદન કરવાથી લાભ થાય ?

૧૨-હા. ઘણો ઘણો લાભ થાય છે. “આપણે એ
જડ પાપાણુને વંદન કેમ કરાય, એમ ક
મતવાળાઓ પણ જડ મનાતા દ્વાદશોને,
કે પથરના ણનાવેલા અમૂક આકારને વ
માને છે, અને લાભ માની ભજે છે. દુનિય
કે સોની નોટ ક્યાં જડ નથી ? દવા જડ
તે પીવાથી શરીરમાંનો રોગ દૂર થાય છે, તે
આકારની મૂર્તિને નમન, દર્શન, વંદન ને
દુર્ગતિ દૂર થાય છે. ઘરેણાં, મકાન, અ
ચાંદી એ દરેકની કિંમત હોય છે. તેમ
પ્રભુની મૂર્તિ તો આપણને વીતરાગ ણ
છે. તેની કિંમત કેટલી આંકવી જોઈએ ?
વંતની પ્રતિમાજી જો નજર સમક્ષ ન હો
દશાની કે વીતરાગતાની પ્રત્યક્ષ આંખી
બાળકને મીઠાઈ જતાં જ મુખમાંથી પાણી
વેરાગ્યના પિપાસુને વીતરાગ જેવા વેરાગી
જ વેરાગ્ય ઉત્પન્ન કરાવે છે. મૂર્તિથી શ
લાભ છે ? મોટે કક્ષાણુ સાથી આપ
જિનેશ્વર ભગવાનની મૂર્તિ નોકાની જે
છે. સગીની મૂર્તિ મોટા આપી શકે જ ન
મૂર્તિ વીતરાગપણું બતાવતી દેવાથી તે
પૂજ્ય છે. સ્ત્રી આંધેની કે ત્રિશુલ આદિ
અગદશાંક દેવાથી મોટા આપવાની નેના
ગદની ધરાવતી નથી.

(૧૨) શ્રી જીકાંચ સૂત્ર.

અન્વયાર્થ

જિદિયિ-જે કોઇ. નામતિથિ-નામતીર્થ. સગ્ગે-સ્વર્ગલોકમાં. સાસિ-આપણી પૃથ્વીની નીચે પાતાલ લોકમાં. માયુરગે લોએ-પ્યલોકમાં. જાઈ-જે જે અથવા જેટલી જેટલી. જિણ-જિને-ભગવંતોની. ષિઆઈ-પ્રતિમાઓ (હોય). તાઈ-તે તે અથવા લી તેટલી. સવ્વાઈ-સર્વેને (મૂર્તિઓને). વંદામિ-હું વાંદું છું.

સૂત્રાર્થ

જિદિયિ નામતિથિ-જે જે નામતીર્થો હોય, જેમકે શ્રી શત્રુજય નામનું તીર્થ. (૪ પ્રકારનાં તીર્થો હોય છે. નામ-તીર્થ, સ્થાપનાતીર્થ, દ્રવ્યતીર્થ અને ભાવતીર્થ. તેમાંનું આ પ્રથમ છે.)

ગ્ગે પાયાસિ માયુરગે લોએ-સ્વર્ગલોક, પાતાલલોક અને મનુષ્યલોક, એ ત્રણેય લોકમાં જે જે તીર્થો હોય અને તે તીર્થોમાં.

ઇ જિણુણિઆઈ-નાની અથવા મોટી જિનેશ્વર ભગવંતોની જેટલી જેટલી પ્રતિમાઓ હોય.

ઇ સવ્વાઈ વંદામિ-તે સર્વે ભવ્ય જિનમૂર્તિઓને હું ભાવપૂર્વક વાંદું છું.

ભાવાર્થ

સ્વર્ગલોક, પાતાલલોક અને મૃત્યુલોકમાં-(ગિધ્વ, અષ્ટાસિમ્બલ્યલોકમાં) જે જે તીર્થસ્નાનો છે, અને તે તે તીર્થોમાં લી જેટલી જિનેશ્વર ભગવંતોની પ્રતિમાઓ છે, તે સર્વેને સત્કથા વંદના કરાય છે. તીર્થયાત્રાઓ વારંવાર કરવી જોઈએ,

(૧૩) શ્રી નમુત્યુગ્ (શકસ્તવ) સૂત્ર.

અન્વયાર્થ

નમુત્યુગ્-નમસ્કાર કરું છું. અરિદતાજ્-અરિદતાને.
 તાજ્-અમરતાને. આમરતાજ્-નવે નવનિષે સપ આપીને
 ની જે આરિ અથવા સફળતા કરનારા છે, તેમને. તિર્ય-
 નીચે કરનાર. સર્વ-પ્રાણીને. સંયુક્તાજ્-આપ પામેલા.
 પુરુષોને વિષે. ઉત્તમાજ્-ઉત્તમ. પુરિષગીતાજ્-પુરુષોમાં
 અત્તમ. પુરિષવર-પુરુષોમાં શ્રેષ્ઠ. પુરુષીઆજ્-પુરુષીક
 મ ઉત્તમ ક્રમની જેમ ઉત્તમ. અપદવીજ્-પાણીની વર્તિ-
 ન જેમ અપદસ્તિ ઉત્તમ મનાય છે, તેમ પુરુષવર્તિમાં અપ-
 ન જેવા જેઓ ઉત્તમ છે, તેમને. સામુત્તમાજ્-સામુત્તમાં ઉત્તમ.
 નાદાજ્-સાક્ષતા નાથ. સાગદિયાજ્-સાદિગ્ વિત કરનારા
 કિયેનું કર્યાવું કરનારા) સાગપદ્યાજ્-વિશ્વમાં પ્રતીપદીયા
 ન. સાગપદ્મેત્તઅમરતાજ્-વિશ્વમાં પ્રગોત-જ્ઞાનપ્રકાશના
 રનારા. અમય-અવરદિનયાજ્. દયાજ્-આપનારા. (અમયદાન-
 આજ્-દાનના આપનારા.) અદ્યુદયાજ્-વિવેકવસ્તુને આપ-
 ના. અમદયાજ્-મુક્તિમાર્ગને બતાવનારા. સરજ્-સરજી
 નારા. આદિદયાજ્-આધિ, અમદિને આપનારા. ધમ્મદયાજ્-
 ની પ્રતિષ્ઠા કરાવનારા. ધમ્મદેશયાજ્-ધર્મનો ઉપદેશ દેનારા.
 નાયગાજ્-ધર્મના જે આપકનાયક છે. ધમ્મસારસીજ્-ધર્મ-
 ની રચના ચલાવનારા જે સારથિ છે. ધમ્મવર-ઉત્તમ (ધર્મરૂપ.)
 દંત-આર ગતિનો આર કરનાર જે ધર્મવાક તેને પારજી કર-
 ન. અકવટીજ્-ધર્મચક્રવર્તી. અપદિદય-સર્વત્ર અંશભક્ષિત.
 તાજ્-ઉત્તમ જ્ઞાન. અને દરાજ્-કર્મનને. ધરાજ્-ધારણ કરનારા.
 કન્ટ-વધુ છે. કટિમાજ્-અપ્રમથપણ જેવાનું જોવા (કેવલ-
 શ્રી પૂર્વની દશાને ઉપદેશ કરેલ નિમાય-

દેવરૂપી અંતરશત્રુઓને જિતનારા. જાવયાણું-બીજાઓને
 દેવ જિતાવનારા. તિન્નાણું-પોતે સંસારમુદ્રથી તરેલા
 તારયાણું-સંસારથી બીજાઓને તારનારા. બુદ્ધાણું-પોતે
 પામેલા તથા બોલયાણું-અન્ય લલિતુઓને બોધ કરના
 મુક્તાણું-ધાતી અધાતી કર્મોથી મુક્ત થયેલા તથા મોક્ષા
 તે કર્મપિંજરામાંથી બીજા લઘુકર્મી આત્માઓને છોડાવ
 સંવન્નૂણું-સર્વજ્ઞા-કેવલજ્ઞાની તથા સંવ્યવરિસીણું-(કેવલ
 નામનો ગુણ પ્રગટ થવાથી) સર્વ દેવનારા તે પ્રભુને તથા
 સિવ-ઉપદેવ સહિત. અચલ-અચલ, સ્થિર. અરુચ-રોચ
 ગાણું-જેનો અંત નથી. અદ્ભુત-આઘ્યા પછી જેનો
 મનાવ નથી. અવ્યામાદ-વ્યાખ્યા-પીડારહિત. અપ્રાપ્ત
 જ્યાંથી ફરી આ પૃથ્વીપર જન્મ લેવા આવવાનું નથી
 સિદ્ધિર્ગતિ-સિદ્ધ-મોક્ષગતિના. નામધેય-નામવાળા. ઠાણું-સ્થ
 સંપન્નાણું-પામેલા એવા. નમો જિજ્ઞાણું-જિનેશ્વર ભગવા
 ને નમસ્કાર કરનારું. જિયભયાણું-સર્વ ભયોને જિત્યા છે એ
 રૂપને બોલે છે. અઘ્નિ-અનકાળમાં. સિદ્ધ-સિદ્ધ મોક્ષ
 ગતિને બોલે છે. અનિરુગતિ-સિદ્ધ મોક્ષ. આજ્ઞાગચે કાલે-અત
 રૂપના અર્થજ્ઞ તથા સંપ્રતિષ્ઠામાં દમણી પ
 રૂપના મહાસિદ્ધમાં વિભક્તિ રહ્યા છે, તે. સર્વે સ
 મોક્ષ માર્ગ (મન, વચન ને કાર્યાથી.) વર્ણ

સુનાય

જિજ્ઞાણું-જિનેશ્વર ભગવાનનાં નામનાં ૩૨
 ગાથાઓ, જે જૈન તત્ત્વગાથાઓમાંથી
 પસંદ કરવામાં આવી છે. આ ગાથાઓ
 જૈન મતનાં મહત્ત્વનાં તત્ત્વોને સ્પષ્ટ
 રીતે સમજાવે છે.

નામકર્મવાળા છે, તથા જે પોતે પોતાની મેળે બોધ પામેલા છે. [૨]

રિમુક્તમાણું, પુરિમ્મસીહાણું-પુરુષોમાં જે ઉત્તમ અને મહાન છે તથા પુરુષોમાં જે સિદ્ધમાન છે.

રિમ્મવરપુંડરિઆણું, પુરિમ્મવરગંધહૃત્થીણું-પુરુષવંત-નિમાં પુંડરીક કમળની જેમ ઉત્તમ, હાથીઓમાં જેમ ગંધ-હૃત્તિ સર્વોત્તમ ગણાય છે, તેમ પુરુષોને વિષે જે ઉત્તમ ગંધહૃત્તિ જેવા છે. [૩]

ગુપ્તમાણું, લોગનાહાણું, લોગહિયાણું-લોકમાં જેઓ ઉત્તમ તરીકે મુપ્રસિદ્ધ થયા છે તથા અનાય અને અશુરણુ જનસમાંજના જેઓ શિરદ્વરરૂપ નાથ અથવા માલિક છે. એવ માનવું હિત ઇચ્છનારા ને હિત કરનારા છે.

ગપર્ધવાણું, લોગપન્નજેઅગરાણું-લોકને વિષે પ્રદીપ સમાન અને લવિષ્ઠ્યોને ઉપદેશ આપી જ્ઞાનનો પ્રદાતા તથા ઉચોત પાથરનારા. [૪]

અલયદ્યાણું, અકુણ્ડમાણું, મગ્ગદ્યાણું-જે કાયતા સર્વે જીવોને અલયદ્વાન આપનારા, વિવેક અને જ્ઞાનરૂપી અશુભા આપનારા, મુક્તિમાર્ગનાં બતાવનારા.

રાણુદ્યાણું, બોહિદ્યાણું-ભવમ્મભણુથી કરાગેલાઓને શરણુ આપનારા, સમસ્તિની (શુદ્ધ દેવ, શુરુ, ધર્મની શ્રદ્ધા) આસિ કરાવનારા. [૫]

મ્મદ્યાણું, ધર્મમદેસ્યાણું, ધર્મનાયગાણું-સર્વે ધર્મના પાથરનારા, ધર્મના બતાવનારા, સર્વે

આ જેન તત્ત્વજ્ઞાન (નિર્વાણ)

ધર્મસારણીનું. ધર્મસારણીનું તત્ત્વજ્ઞાન (ધર્મ) (૨ પૃ)
રજને હાંકનારા સારણી. (જેમ મેઘમારના થાંભલા શિથિલ
ભાવરૂપી રજ ભગવાન મહાત્માને જેને સન્માર્ગે લાગીને કિર
કર્મે તેમ) ગાર ગળિયા જન્મ મરણના ચક્રમાં ફરેલાને
અંત કરનારા ધર્મ (રૂપ) ગાંઠના મરનારા જે ધર્મ
અકર્તૃ છે. [૬]

અપ્પહિલયવરનાણું-સર્વત્ર અકળાવિત એવ
સર્વોચ્ચ કેવલજ્ઞાન અને કેવલદર્શનને મરનારા (ધારણ કર
નાના). કેવળી ભગવંતને પ્રથમ સમયે જ્ઞાન અને પદ
બીજા સમયે દર્શન હોય છે, તેનું પણ આદી સૂચન ક
વામાં આવેલ છે.

વિચટ્ટહિમાણું-અજ્ઞાનવાળું છદ્મસ્થપાળું જેમનું હવે વ્યાપ
એટલે નિવૃત્ત અથવા નષ્ટ થયું છે, એટલે જેમનાં ચાર ધ
કર્મેના નાશ થયો છે તેવા. [૭]

જિણાણું જાવયાણું-રાગ ને દ્વેષરૂપી કર્મશત્રુને જિતનારા
બીજાઓને રાગદ્વેષ જિતાવનારા.

તિન્નાણું તારયાણું-સંસારસમુદ્રથી જે પોતે તરેલા છે,
હજીકર્મી આત્માઓને પ્રતિબોધ કરી તારનારાં.

બુદ્ધાણું બોડયાણું-પોતે બોધ પામેલા, તથા બીજા અ
આત્માઓને બોધ આપનારા.

મુક્તાણું મોચગાણું-પોતે કર્મેના બંધનથી મુક્ત થ
અને બીજાઓને તેનાથી મુક્ત કરી મુક્તિએ પહોંચા
એવા. [૮]

સવ્વન્નૂણું સવ્વદરિસીણું-કેવલજ્ઞાનથી સર્વ ભાવોને

સિવમયલમરુઅમણું તમદ્ગય-ઉપદ્રવ વિનાના, સ્થિર, ન્યા
 રાગ માત્ર નથી તેવા, જેનો અંત નથી તેવા, જેનો ક્ષય
 થવાનો નથી તેવા [આ બધા મોક્ષના વિશેષણો છે.]
 મન્વાઆહમપુણરાવિન્તિ-સર્વ પ્રકારની પીડાઓથી રહિત
 તથા પહેલેથી મુક્તિપદ્ધતી પાછા અહીં આવીને કદી જન્મ
 લેવાનો નથી તેવા.

મિદ્ધિગઈ નામધેય-મોક્ષગતિ નામના.

ઠાણું સંપત્તાણું-શ્રેષ્ઠ (મોક્ષ) સ્થાનને પામેલા.

નમો જિણાણું જિયભયાણું-રાગ તથા દ્વેષને તથા સર્વ
 ભયોને છુટનારા શ્રી જિનેશ્વર ભગવંતોને માત્ર ભારપૂર્વક
 નમસ્કાર થાઓ. [૬]

જે અ અમુયામિદ્ધા-જે ભૂતકાલને વિષે (તીર્થંકર પદને
 પામીને) મિદ્ધ થયા હોય.

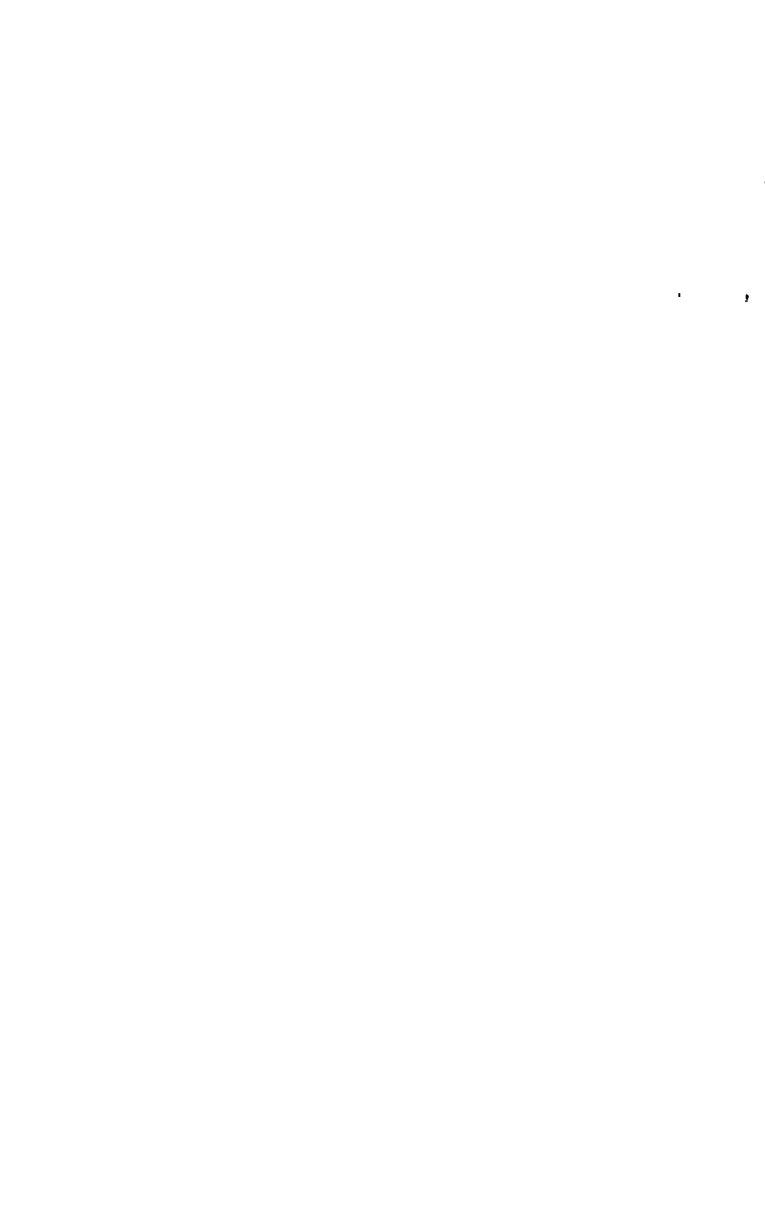
જે અ ભવિસ્મંતિણાગજો કાલે-જે ભવિષ્યકાલમાં મિદ્ધ
 થશે.

સંપદ અ વદ્ધમાણા-અને વર્તમાનકાલને વિષે વિચરતા જે
 વીશ વિહરમાન તીર્થંકર ભગવંતો છે.

મવ્વે તિવિહુણુ વંદામિ-તે સર્વ ભગવંતોને મનથી, વચનથી
 અને કાયાથી હું વાંદું છું. [૧૦]

ભાવાર્થ

ઈન્દ્રમાદરાજ પ્રભુના કૃત્યાણક સમયે આ સૂત્રના ઉચ્ચારણ
 દ્વારા દ્વંદ્વસભામાં શ્રી તીર્થંકર ભગવાનની સ્તુતિ કરે છે, તેથી આ
 શાશ્વત સૂત્ર ઘણું જ પ્રખ્યાત છે. આ સૂત્રમાં શ્રી જિનેશ્વર ભગ-
 વાનના વાસ્તવિક ગુણોને વિવિધ ઉપમા અલંકારથી અલંકારિક

ચક્રવર્તી ચક્રથી ચાર ગતિનો અંત કરે છે, અને તે ધમચક્રના અંત કરાવે છે.
 ચક્રથી ચાર ગતિનો અંત કરે છે, અને તે ધમચક્રના અંત કરાવે છે.
 ની ચાર ગતિઓનો અંત કરાવે છે.

સરળ પ્રશ્નોત્તરી

૧-નમુત્યુલુંના રચનાર કોણ છે? અને તે ક્યારે રચેલ છે?

—ઈંદ્રમહારાજ ત્યારે સિંહાસન ક'પે છે ત્યારે આ સૂત્ર બોલે છે તેમજ તીર્થંકર ભગવંતનું જન્મ ક'ત્યાલુક ઉત્પન્ન થવા પ્રભુજીને લઈ મેરુગિરિ પર લાય છે, ત્યાં કુળશાભિષેક કરી પ્રભુની ભક્તિપૂર્વક જે સ્તુતિ કરે છે, તે સ્તુતિ આ સૂત્રમાં છે. તીર્થની અપેક્ષાએ એ નમુત્યુલુંના રચનાર ગણધર ભગવંતો છે. બાકી તો સૂત્ર શાશ્વત છે. આ સૂત્રમાં પ્રભુની ૩૫ વિશેષણો દ્વારા સ્તુતિ કરવામાં આવી છે.

પ્રશ્ન ૨-નમુત્યુલુંનું બીજું નામ શું?

ઉત્તર —શક્રસ્તવ અથવા ઈંદ્રસ્તુતિ.

પ્રશ્ન ૩-આ સૂત્રમાં ભગવાનનાં આટલાં બધાં વિશેષણો કેમ?

ઉત્તર —દુનિયામાં પણ દેખાય છે, કે જેટલો અભ્યાસ હોય, તે પ્રમાણે હિંદીઓ અપાય છે. આ અભ્યાસીઓ બધા અપૂર્ણ જ્ઞાનવાળા હોય છે. ત્યારે ભગવાન તો પૂર્ણ જ્ઞાની, દેવજ્ઞાની છે. અપૂર્ણ હોય તેને જ ચોકળાંધ લીઓ અપાય છે. તો પછી પૂર્ણ જ્ઞાનીને કેટલી હોઈ ? આથી સમજી શકાય તેમ છે, કે તીર્થંકર ભગવંતે આ સૂત્રમાં જણાતાં આટલાં બધાં વિશેષણો છે, બધાં નથી. તેમાંનું એક પણ વિશેષણ તે ભગવાનની ધુ પડતી મહત્તા દેખાડવા માટે નથી. અનંત ગુણો ભગવાનના અનંત ગુણો પાસે એ વિશેષણો તો અસ્પષ્ટ.

માત્ર જ છે, તથા જે ગણાવ્યા છે, તે પ
છે. પ્રભુના ખામ ખામ ગુણોનું આ સૂત્ર
પ્રશ્ન ૪-૩૫ વિશેષણો શું સૂચવે છે ?

ઉત્તર —તીર્થંકર ભગવાન સિવાય અન્યત્ર તેવું
વતું નથી, જેમ બીજાઓને પરના ઉપર
છે, તેમ તીર્થંકરોને રહેતી નથી. તેમના
તેમના સિવાય બીજા કોઈ પચાવી પણ
તેઓના માર્ગદર્શન વિના ક્યાંય પણ
થયો નથી, અને થનાર નથી. તેમની દ
હિત થઈ શકતું જ નથી. ભવથી ભય પ
હવાત્માઓ તેમના શરણ વિના તરી શક
મંસારથી નરવાતું તેમના વિના કોઈ શિ
હોતું જ નથી. આવું આવું આ વિશેષ
ધણું શિખવાતું મળે છે.

(૧૪) શ્રી જવંતિ ચેઘ્યાં

અન્યથાથ

જવંતિ-જેટલાં. ચેઘ્યાં-ચેત્યો છે. ઉદ્ધે-
અ-અને. અદે-અધોગામી. નિરિચ્છો-
અન્યાઈ-સર્વેને. તાઈ-તે. વહે-હું વહેના ઠરું છું.
ચત્તા-રોડેલા છતાં, રહ્યો થકો, (રહ્યો રહ્યો) તથા-
રહેતાં (ચેત્યો) ને.

સુન્વાઈ તાઈ વંદે-તે સર્વે જિનાલયોને હું વંદન કરું છું.
ઈહ સંતો તત્થ સંતાઈ-લયે હું આ સ્થળે રહ્યો છું, છતાં
ત્યાંના બધા જિનાલયોની ભાવજાત્રાનો લાભ મેળવવાના
હેતુથી સર્વે ચિત્તોને સમર્પિત થાદ કરીને હું વંદના
કરું છું.

ભાવાર્થ

ત્રણ બુદ્ધિમાં રહેલાં ચિત્તોને આ સુવર્ણ વંદના કરવામાં
પ્રવેશ છે. દેવમંદિરના દર્શન કરવા મનુષ્યો જમ્મ પ્રકવાના નથી,
તરવે અર્ધના મંદિર વિગેરેમાં ચિત્તવંદના કરતી વખતે ત્યાંના
રહના ચિત્તોને પણ વાદ કરવા આ સૂત્ર શિખવે છે.

પરિમલ

★ શુભ કાર્યોમાં જેટલી જેટલી અનુમોદના કરીએ, તેટલો તેટલો
પુણ્યમંથ થાય છે. આર્થી જન્માઓની અનુમોદના કરીએ તેમાં પણ
પ્રમાણે મહાન લાભ થાય છે. ઉત્તમ કાર્યોમાં અનુમતિ ન
પામે, ને ઉપેક્ષાભાવ રાખે, તો પાપનો લેપ લાગે છે, એમ જ્ઞાની-
ઓનું કથન છે. પાણીનું લાળ હોય તો નીચે પડતાં વાર લાગતી
થી. ઉંચે ચઢાવવામાં મસ્તીન ગોઠવવું પડે છે, તેમ ધર્મીને ઉત્તે-
જના જે ન મળે અથવા તેને અંતરાયરૂપ થવાથી, કે તેની પ્રત્યે
ઉપેક્ષા કરવાથી, કે સારો સાથ ન મળવાથી નીચે પડતાં વાર
લાગતી નથી. તેથી અનુમોદના પણ એક પ્રોત્સાહન છે. અનુમો-
દના પોતાનો પણ લાભ કરનાર બને છે. આવાં સારાં કામોની
અનુમોદનાથી શુભ કાર્ય કરનાર ઉચી ભાવનાએ ચરે છે. એ
રીત આ ચિત્તોની વંદના કરાય, અને કરનારની અનુમોદના કરાય તો
અપાર લાભ મળે.

સર્વાસંબંધીઓને વાદ કરવાનું સહેજે મન થાય છે, કારણ તેઓ
પ્રત્યે પ્રીતિ છે. તેમ સમક્ષિતની સાંકળ દેવગુરુધર્મની સાથે પ્રીતિ

અત્યારે પણ આપણે ક્યાં માનતાં નથી? નોકર કામ કરે, કે પત્ની રસોઈ બનાવે, તેમાં જેમ શ્રદ્ધા રાખવામાં આવે છે, તેમ આ જ્ઞાનીઓનાં વચનમાં પણ શ્રદ્ધા રાખીએ, તો શું વાંધા જેવું છે? અજ્ઞાનીનાં વચનમાં તો શંકાને પણ સ્થાન છે, પરંતુ કેવળી ભગવતોના વચનમાં તો શંકાને સ્થાન જ નથી. શિક્ષક ઉપર પણ વિદ્યાર્થી વિશ્વાસ રાખે તો જ વિદ્યાન થાય.

૪૮

૪૯

૫૦

૫) શ્રી જયંત કે વિ સાહુ સૂત્ર.

અન્વયાર્થ

જયંત-જે (મહાવ્રતધારી). કે વિ-કોઈ પણ. સાહુ-સાધુ જો. ભરત-પ ભરતક્ષેત્રોને વિષે. ઔરવય-પ ઔરવતક્ષેત્રોને મહાવિદેહ-પ મહાવિદેહક્ષેત્રોને વિષે. સર્વેસિં-સર્વે સાધુ જોને. તેસિં-તે. પણુઓ-પ્રણામ કરું છું. તિવિદેહ-મન, ને કાચાર્થી. તિદેહ-ત્રણેય દેહાર્થી. (મનદેહ, વચનદેહ ને ડેહી) વિર્યાણુ-વિરામ પામેલા તે પૂજ્યોને.

સૂત્રાર્થ

ત કે વિ સાહુ-જે કોઈ પણ મહાવ્રતધારી સાધુમહા-જોને વિચરે છે.

હરવયમહાવિદેહ અ-પ ભરત, પ ઔરવત અને પ મહાવિદેહ ક્ષેત્રોમાં (એ ૧૫ કર્મભૂમિઓમાં) અને તેમાં પણ ત્યાંના આર્યક્ષેત્રોમાં જ.

વેસિ તેસિ પણુઓ-તે સર્વે સાધુમહારાજોને (પ્રણામ કરું છું) હું વાંદું છું.

જીવી રહ્યા હોય છે. તેથી જ વળુ દ
જીવવામાં અનિશ્ચય મહત્ત્વ મનાએકુ
દેહના જીવેએ પોતાના જીવનને
જીવેની ગાથે મનમાંની જેવાનું અર્થ
છે પરિત્ર કોણુ અને અપરિત્ર કોણુ
નાથી મન થાય છે.

(૧૬) શ્રી પંચ પરમેષ્ઠિ નમઃ

અન્વયાર્થ

નમો આદ્ય-અગ્નિ-
આચાર્ય આદ્ય-કેસરિયાય પાંચાય સર્વમાર્ગે
માયને

સૂત્રાર્થ

નમો આદ્ય મધ્યાચાર્ય પાંચાય સર્વ સાધુભ્ય
માયને
માયને માયને માયને માયને માયને
માયને માયને માયને માયને માયને

ભાવાર્થ

માયને માયને માયને માયને માયને
માયને માયને માયને માયને માયને

નિયાણું કહે છે.) તુહ-તમારા. સમયે-સિદ્ધાંતમાં,
 યોમાં. તહુ વિ-તો પણ. મમ-મને. હુજ્જ-મળજે,
 ત્રા-આત્માપાલન, પૂજા, ભક્તિ. ભવે ભવે-આ ભવ,
 ભવોભવને વિષે. તુમહ-તમારા. ચલણાણ-ચરણાની
 (૩) દુષ્કર્મકર્મઓ-(મને દુઃખ ગમતું નથી માટે) દુઃખોનો
 વા ક્ષય. ક્રમકર્મઓ જે કુર્મો ચાર ગતિમાં રણડાવે
 મેંનો સર્વથા નાશ. સમાહિમરણ-અને મરણ વખતે
 જેથી દુર્ગતિનાં દુઃખો સહવાં ન પડે.) બોહિલાલો-
 ભી પ્રાપ્તિ. અ-અને. સંપન્નઉ-પ્રાપ્ત થાઓ. મહ-
 મ-આ. તુહ-તમને. નાહ-હે નાથ ! પણામકરણેણ-
 પૂર્વકના પ્રણામ કરવાથી. (૪) સર્વમંગલ-સર્વે મંગ-
 માંગલ્ય-જે શ્રેષ્ઠ છે. સર્વ કલ્યાણ-સર્વ કલ્યાણોત્તું.
 મૂળ કારણ છે. પ્રધાન-પ્રધાન શ્રેષ્ઠ છે. સર્વધર્માણાં-
 માં. જૈન-શ્રી જિનેશ્વર (તીર્થંકર) પ્રભુતું. જયતિ-
 વર્તે છે. શાસન-સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક ને શ્રાવિકારૂપી
 વિધિ સંઘરૂપી શાસન. દેવ, ગુરુ ને ધર્મની પ્રચલિત
 ને જૈન શાસન કહેવાય છે) (૫)

સૂત્રાર્થ

યરાય ! જગગુરુ !-હે વીતરાગ ! વિશ્વમાત્ર પર એક જ
 બુદ્ધિ રાખી, ઉપદેશ દઈને તારનારા હે ત્રણ લોકના
 ! તારાને જય હો.

પલાવજો ! ભવય !-હે ભગવાન ! સાચી

! હું પ્રાર્થના કરું છું, તેના દુખ.

ની મને નીચે જણાવેલા ગુણો

વા જન્મ મરણનાં દુઃખોથી

મરણી જન્મ (જન્મ-મરણ)

- વાય. મંદિરમાં પ્રભુની પ્રતિમા છે, તે સ્થાપના જિન કહેવાય છે. એ સ્થાપિત જિનનાં પૂજ, સત્કાર આદિ આ સૂત્રના અર્થ થાય છે. એટલે આ સૂત્રથી મૂર્તિ અને મૂર્તિની પૂજ સિદ્ધ થાય છે.
- ★ પ્રભુમૂર્તિને વંદન, પૂજ, સત્કારાદિ કરવા દ્વારા મેળવવાના ફળ માટે શ્રદ્ધા ધ્યયોદ્દિપ્ત્યર્થે કાઉરસગ્ગ કરાય છે. પછી કાઉરસગ્ગ થાય તેટલો પ્રભુના વંદન પૂજાદિમાં આદર દઢ થાય છે.
- ★ દરેક ચીજ, ચાર ચાર નિદેષાઓથી સિદ્ધ થાય છે. નામ, રૂપ, પ્રાણ, ક્રિયા અને ભાવ એ ચાર નિદેષા છે. તેમાં આ સ્થાપના નિદેષાથી સિદ્ધ થતી જિનમૂર્તિ દેરાવાસી તેમ જ સ્થાનકવાસી એક વર્ગોને માન્ય એવા શ્રી અનુયોગદ્વારાદિ શાસ્ત્રોને અનુસાર છે. તેથી જિનપૂજ અવિરિદ્ધ પ્રચલિત છે.
- ★ શ્રી જિનેશ્વર ભગવંતની મૂર્તિના દર્શન કરવાથી સમક્રિત નિવૃત્તિ થાય છે. મૂર્તિ પાસે કાઉરસગ્ગ થઈ શકે છે, મૂર્તિની પૂજા આત્માર્થીએ કરવી જ જોઈએ, સ્થાપિત મૂર્તિ પાસે વંદનાદિ કરવાથી કર્મ ખપે છે. પ્રાણુવાન શરીરની જેમ આ પાપાણુની પણ વેલી મૂર્તિની પ્રાણુપ્રતિષ્ઠા કરાય છે, ત્યાર પછી તે પૂજ્ય પ્રાણુવાન બને છે. અને તેથી જ “જિન પ્રતિમા જિનસારિણો એમ કહેવાય છે. આટલાં ઉદ્દ્યોગનો આ સૂત્રમાંથી આપણે જાણવા મળે છે.
- ★ બિચારકારથી આ કાઉરસગ્ગ કરાતો નથી, લાભ કે નુકશાન વિચાર કર્યા વિના તે હું કરતો નથી, ચંચલતાથી અથવા લોભ ખોટી આશાઓથી આ કરતો નથી, પરંતુ શ્રદ્ધા, બુદ્ધિ, અસંતોષથી વીતરાગના ગુણોને ઓળખીને તેમ જ સ્મરણ કરી આ કાઉરસગ્ગ કરી રહ્યો છું, એવો અર્થ શ્રદ્ધાદિ વિશેષગુણોમાંથી મળે છે.

સરળ પ્રશ્નોત્તરી

શ્ર ૧-“અરિહંત ચેધ્યાણુ” સૂત્રનું ખીજું નામ શું? તે ક્યારે જોડાય?

તર-તેનું ખીજું નામ “ચૈત્યસ્તવ” છે. ચૈત્યવંદન કરતાં જય વીરરાય સૂત્ર કહ્યા પછી, ને કાઉસગ્ગની પહેલાં તે જોડાય છે.

શ્ર ૨-ચૈત્યવંદનના કાઉસગ્ગનું પ્રમાણ કેટલું?

તર-ચૈત્યવંદનના કાઉસગ્ગમાં એક નવકાર જ ગણવાનો હોય છે.

શ્ર ૩-કાઉસગ્ગને અંતે શું જોડાય?

તર-અરિહંત ભગવાનને નમસ્કાર કરવા “નમો અરિહંતાણુ” જોડી, “નમોહરિહંત” કહીને થોડી (સ્તુતિ) જોડવી, ચૈત્યવંદન કરતી વખતે આ “અરિહંત ચેધ્યાણુ” સૂત્ર ઉભા થઈને જોડાય છે.

(૨૦) શ્રી કલ્યાણકુંદં (સ્તુતિ) સૂત્ર.

અન્વયાર્થ

કલ્યાણકુંદં-સમગ્ર કલ્યાણોનું જે મૂળ છે. (એટલે કે જે કલ્યાણ મનુષ્યોને ધૃષ્ટ છે, તે કલ્યાણ અકુસઓરૂપ છે, તેના મૂળકુંદં સમાન આ પ્રભુ જ છે.) પદ્મ-પહેલાં. ત્રિલિંગ- (જિન એટલે સામાન્ય કેવળી, તેમાં ઈદ્ર જેવા) શ્રી ઋષભદેવ (ભગવાન) જિનેન્દ્રને. સંતિ-સોળમાં શ્રી શાંતિનાથ ભગવાનને. તઓ-તેમની પછી. નેમિત્રિણ-ગાવીશમા શ્રી નેમિનાથ જિનેન્દ્રને. મુણિદં-પ્રતિષ્ઠાધારી મુનિઓમાં ઈદ્રસમાન. પાસં-પ્રગટ-શ્વરને. મુણિદં-પ્રતિષ્ઠાધારી મુનિઓમાં ઈદ્રસમાન. પાસં-પ્રગટ-પ્રભાવી શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાનને. પયાસં-ત્રણ ભુવનમાં જ્ઞાનનો

પણ મુજબ તે, તેના પાત્ર મહાગમાના પારને
પના. સિવાં હિતુ ગુણપ્રસાર પામેલા અર્થ (૨)
તેના તે જિનેનાં (અર્થ) પવિત્ર વસ્તુઓમાં કે
સંપૂર્ણ ગારભ્ય એના મોક્ષ આપે.

સત્ત્વે જિગિંદા ! સુરનિંદવ દા-દેગભુથી વંદાએલા
જિનેન્દો ! (અર્થે મોક્ષ આપે.)

કદલાગુનદલીગુ વિગ્લાલકંદા-નુશ કે મંડાળના
વેલ લાંબી પથરાય છે, કે ઉમે વડે છે, તેમ કદ્ય
પ્રસારતી વેલડીઓના જે ભગવંતો વિશાળ મૂળ સમાન
નિવ્વાણમગ્ગે વરન્નાગુકર્યં-(વીતરાગ દેવકથિત
જ્ઞાનનો પ્રભાવ આ ગાથામાં વર્ણવાય છે.) જંગલમાં
ન પડ્યો હોય તેવે સ્થળે સાયકલ, ગાડું, ગાડી, મે
સ્થ આલી શકે નહીં; પણ પથર, ડામર કે કોંક્રિટનો
સ્તો હોય, તો તેના પર એ વાહનો સહેલાઈથી ચાલ
છે. તેમ મોક્ષનો માર્ગ શ્રી તીર્થંકર ભગવંતોએ બ
છે. એટલે તે માર્ગ જ્ઞાનરૂપી સ્થમાં બેસીને જનાર સડ
આલી શકે છે. અથવા સંસારસમુદ્રને તરવા જેમ વહા
સ્ટીમર હોય, તેવું મોક્ષ જવા માટે પ્રભુનું એ જ્ઞાન સ
ભૂત છે.) સમ્યગ્ દર્શન, સમ્યગ્ જ્ઞાન અને સમ્યગ્ ર
ત્રવાળા મુકિતપથે ચાલવા માટે ઉત્તમ સ્થ સમાન જે
છે, તે જ્ઞાન કે જિનસિદ્ધાંતને. (વરન્નાગુકર્યં એ
પદનું વિશેષણ છે.)

પણાસિયાસેમકવાદરમ્યં

(૨૧) શ્રી સંસારદાવાનલ સ્તુતિ.

(શ્રી મહાવીરસ્વામી ભગવાનની સ્તુતિ.)

અન્વયાર્થ

સંસાર-જન્મીને જ્યાં મરવાનું છે તે. દાવાનલ-અગ્નિનું જાતબંધનમાન મહાન પરાક્રાંતાનું સ્વરૂપ તે, દેવાગ્નિ. દાહ-ભડકાથી દાઝેલાને થતી બળતરણે (બુઝાવવામાં.) નીરં-પાણી સમાન. (શ્રી વીરપ્રભુને) સંમોહ-મહામોહરૂપી. ધૂલી-ધૂળને. હરણે-હર કરવા, ઉડાડવા. સમીરં-પવન સમાન. માયા-કપટ પ્રપંચ જાળરૂપી. રસા-પૃથ્વીને. દારણુ-ખોદવામાં. સાર-અણીદાર, ધારવાળું, તીક્ષ્ણ. સીરં-હળ સમાન. નમામિ-નમસ્કાર કરું છું. વીરં-શ્રી મહાવીરસ્વામી ભગવાનને. ગિરિસાર-મેરુપર્વત જેવા. ધીરં-ધીર એવા (શ્રી વીર ભગવાનને.) (૧)

ભાવ-ભાવપૂર્વક. અવનામ-નમસ્કાર કરનાર. સુર-વૈમાનિક દેવોના. દાનવ-ભવનપતિ આદિ દાનવોના અને. માનવ-મનુષ્યોના. ઈન-સ્વામીઓના. ચૂસા-મુગટોમાં રહેલા. વિલોલ-ચંચલ, ચપલ. કમલ-કમલોની. આવલિ-ઐશ્વર્યથી. માલિતાનિ-મુશોભિત બનેલ. (આ પદ “જિનરાજપદાનિ”નું વિશેષણ છે.) સંપૂર્ણ-સારી રીતે પૂરેલા છે, અથવા પૂર્ણ કર્યા છે. અભિનત-નમેલા. લોક-ભક્તવર્ગના. સમીક્ષિતાનિ-મનોવાંછિતો જે ભગવંતાઓ. કામં-અત્યંત, હાદિક. નમામિ-નમસ્કાર કરું છું. જિનરાજ-એવા સર્વે જિનેશ્વર ભગવંતોના. પદાનિ-ચરણોને. તાનિ-તે. (૨)

આગામ્ય-આગામ્ય જ્ઞાનથી ગંભીર, અથવા આગમોરૂપી નમુદ્ર જ્ઞાનરૂપી ગંભીરતાથી યુક્ત છે. સુપદ-અનેકાંગવાદથી ભરેલા સારા મુરખ પદોની. પદવી-ગોઠવણી, રચનારૂપ. નીરપૂર-જા પ્રવાહના પૂર્વદે પરિપૂર્ણ. અભિરામં-જે મનોહર છે. (૩)

મહાજ્ઞાનને) છંદાહિંસા-જ્યે કાયના જીવમાત્રની અહિંસાના પાલનરૂપ. અવિરલ-(વિરલ-છટાછટા) આંતરારહિત, ચાલુ અર્થ-હિત ધારાવાળા. લહરી-(‘અહિંસા પરમો ધર્મ’ના) તરંગો કે મોજાના. સંગમ-મેલાપથી, લેગા મળવાથી. અગાહ-વિશાળ, અગાધ, અદ્વ્ય બુદ્ધિવાળા મનુષ્યોને સમજવા મુશ્કેલ બનેલ. દેહ-મહાન કાયાવાળા, શરીરવાળા, (જે જ્ઞાનસમુદ્રને.) ચૂલા-સિદ્ધાંતોની ચૂલિકારૂપ. વેલ-ભરતીવાળા, ગુરુ-મોટા મોટા ગંભીર અર્થવાળા. ગમ-પાઠોરૂપી મણિ-મહાન રત્નોથી. મંકલ-ભરપૂર, વ્યાપ્ત. દૂરપાર-દૂર છે કાંઠો જેનો અથવા જે સિદ્ધાંત સમુદ્રનો પાર પામવો બહુ જ મુશ્કેલ છે. (એવા સમ્યગ્ જ્ઞાનને.) સાર-પ્રધાન, મુખ્ય. વીરાગમ-વીર ભગવાનના પ્રસ્-વેલ ટપ આગમ સિદ્ધાંતોરૂપી જ્ઞાન. જલનિર્ધિ-મહાસાગરને, સમુદ્રને. સાદર-આદરપૂર્વક, હૃદયના ભાવથી, બહુમાનસહિત. સાધુ-સારી રીતે. સેવે-હું સેવું છું, એટલે તે જ્ઞાનસમુદ્રની હું ભક્તિ કરું છું. (૩)

આમૂલ-જિંડા મૂળ સુધી, આસોલ-કોલતું. ધૂલી-મકરંદ, પરાગ કે રજની. બહુલ-વણી. પરિમલ-મુગંધીને વિષે. આલીક-આસક્ત. લોલ-ચપળ. અલિં-ભયરાજ્યોની. માલો-પક્તિઓના. મંકાર-ગણગણાટના. આરાવ-ગુંતરવોથી. સાર-શ્રેષ્ઠ. અમલ-નિર્મળ. દલ-પત્ર (પાળડી)વાળા. કમલ-કમલરૂપી. આગાર-ધરની. ભૂમિ-ભૂમિમાં. નિવાસે-જેનો (આ પદ “દેવિ” પદનું વિશેષણ છે.) નિવાસ છે, એવી દેવી. છાયા-રૂપ તથા કાંતિના. સંભાર-સમૂહથી. સારે-સુશોભિત. વર-પ્રધાન, ઉત્તમ પ્રકારનું. કમલકરે-કમળ જેના હાથમાં હોય છે. તાર-દેદિપ્યમાન. હાર-ચતુર્દશ પૂર્વરૂપી ઠંઠમાં પહેરેલા હારો વડે. અભિરામે-મનોહર છે અંગ જેનું. વાણીસંદોહ-દાદશાંગીરૂપ વીતરાગની વાણીનો અંગે વીતરાગનું એક સાક્ષાત્ પ્રતિબિંબરૂપ છે.) સમૂહ એજ

એક મહત્ત્વ એ છે કે, તેમાં એક પણ ભેદાક્ષર નથી.
આની કૃતિ-કૃતિના બહુ કવચિત્ જ મળે છે.

પ્રશ્ન ૨-“સંસારદાવા”ને કૃત્તમાં સમન્તયો.

ઉત્તર ---તેની પહેલી ગાથામાં પ્રબુદ્ધી મહાવીરદેવની સ્તુતિ છે.
બાકીની ત્રણ ગાથાઓમાં અનુક્રમે સર્વજ્ઞિન, જિન
અને શાસનદેવીની સ્તુતિઓ છે.

પ્રશ્ન ૩-સંસારદાવા સૂત્ર ક્યારે બોલાય ?

ઉત્તર —પ્રાયઃ અષ્ટમીને દિવસે પ્રતિક્રમણમાં થાય તરીકે આ
બોલાય છે. પાશ્વિક વિગેરે મોટા પ્રતિક્રમણમાં સ
તરીકે તે બોલાય છે. સ્ત્રીઓ પ્રતિક્રમણમાં
“નમોઽસ્તુ”ના બદલે પણ તે બોલે છે.

પ્રશ્ન ૪-અહીં શ્રુતદેવીને નમસ્કાર કેમ કર્યો ?

ઉત્તર —આ સ્તુતિમાં દેવીને નમસ્કાર કરાયો નથી. સાધુમુનિ
અવિરતિવાળી દેવીને નમવાની સ્તુતિ પ્રતિક્રમણમાં
શકે નહીં. આ દેવી વરદાન આપી શકે છે. તેથી
પાસે અહીં તો માત્ર મુક્તિ મુખ મળે, તે માટે પ્રાં
કરી છે. એ રીતે થોડી થોડી પૂ. સાધુ-સાધ્વીજી મહા
પણ બોલી શકે છે, એમ શાસ્ત્રોમાં વિધાન છે.

મૂળ સૂત્રો

૧. શ્રી નવકાર મંત્ર.

નમો અરિહંતાણું નમો સિદ્ધાણું
 નમો આયરિયાણું નમો ઉવજ્ઞાયાણું
 નમો લોચે સંવસાહૂણું, એસો પંચ
 નમુકકારો સંવ પાવપ્પાણાસણો મંગ-
 લાણું ચ સંવેસિં પદમં હવઘ મંગલં.

૨. શ્રી પંચિદિય સૂત્ર.

પંચિદિય સંવરણો તહ નવવિહ બંભ-
 ચેર ગુત્તિધરો, ચઉવિહ કસાયમુકકો ઈય
 અટ્ટારસ ગુણોહિ સંજુતો. (૧) પંચ
 મહોવયજુતો પંચ વિહાયાર પાલાણુ
 સમત્યો, પંચ સમિત્યો તિગુતો છત્તીસ
 ગુણો ગુરુ મજ્ઞ. (૨)

૩. શ્રી ખમાસમણ સૂત્ર.

ઇચ્છામિ ખમાસમણો વંદિઉં નવ-
 શિજ્ઞાએ નિસીહિઆએ મત્યઓણ
 વં મ

૪. શ્રી ઇચ્છાકાર સૂત્ર.

ઇચ્છાકાર સુહાર્થ (સુહૃદ્દેવસિ) સુખ
તપ, શરીર નિરાખાધ સુખ સંજમજાત્રા
નિર્વહો છો ? સ્વામિ ! શાતા છે જી
ભાતપાણીનો લાભ દેજો જી.

૫. શ્રી ઇરિયાવહી સૂત્ર.

ઇચ્છાકારેણું સંદિસહ મગવન્! ઇરિયા
વહિયં પડિકકમામિ ? ઇચ્છં. ઇચ્છા
પડિકકામિઉં ઇરિયાવહિયાએ વિરાહણા
ગમણાગમણે પાણુકકમાણે ખીઅકકમ
હરિયકકમાણે આસા-ઉત્તિંગ-પણુગ-દ
મદ્દી-મકકકાસંતાણા-સંકમાણે જે
જીવા વિરાહિયા, અગિંદિયા, ખેઇંદિયા
તેઇંદિયા, ચઉરિંદિયા, પંચિંદિયા, અ
હયા, વત્તિયા, લેસિયા, સંઘાઇયા, સં
દિયા, પરિયાવિયા, કિલામિયા, ઉ
વિયા ઠાણાઓ ઠાણું સંકામિયા, જી

रिषिः पाण्डित्य-भूषण सूत्रो

६. श्री तस्म उत्तरी सूत्र.

तस्म उत्तरीकरणेणुं पायश्चित्तक
पेसाहीकरणेणुं विमलदीकरणेणुं प
म्भाणुं निग्धायाणुद्वाये ठामि
स्सगं.

७. श्री अन्नत्य सूत्र.

अन्नत्य विमलसिग्मेणुं नीसनि
भासिग्मेणुं छीग्मेणुं नंभाद्यग्मेणुं वि
वायनिसग्मेणुं लमलीये पित्तमु
सुद्धमेहि अंगसंयादेहि, सुद्धमेहि
संयादेहि, सुद्धमेहि द्विद्विसंयादेहि
भाद्यग्मेहि आगारेहि अभग्गे र
हिग्गे पुन्य मे कठिस्सग्गे नव
नंभाद्यग्मेणुं नमस्कारेणं न

સાગરવરગંભીરા સિદ્ધા સિદ્ધિ મમ
દ્વિસંતુ (૭).

(૯) શ્રી કરેમિ ભંતે સૂત્ર.

કરેમિ ભંતે સામાઘયં, સાવજ્જં જોગં
પચ્ચક્ખામિ, જવ નિયમં પજ્જુવાસામિ,
તહં તિવિહોણં મણેણું વાચાએ કાએણું,
કરેમિ ન કારવેમિ તસ્સ ભંતે પડિ-
મામિ નિદામિ ગરિહામિ અપ્પાણું
સિરામિ.

૧૦. શ્રી સામાઘયવયજ્જુતો સૂત્ર.

સામાઘયવયજ્જુતો જવ મણેહોઘ નિય-
મંજ્જુતો, છિન્નઈ અસુહં કમ્મં સામાઘય
તિઆ વારા (૧). સામાઘયમ્મિ ઉ કએ
મણે ઇવ સાવએ હવઈ જમ્હા, એએણું
કારણેણું બહુસા સામાઘયં કુજ્જા (૨).
સામાયિક વિધિએ લીધું, વિધિએ પાંચું,
વિધિ કરતાં જે કોઈ અવિધિ હુઈ હોય,

સહસ્સદુઃખ યુગિજ્જઈ નિઝ્ય વિહાણિ
 (૨). જયઉ સામિય ! જયઉ સામિય !
 રિસહ ! સતુંજિ, ઉજિજતિ પહુ નેમિ-
 જિણ, જયઉ વીર ! સચ્ચઉરિમંડણુ, ભરુચ્ચ-
 રછહિં મુણિસુવ્યય ! મુહરિપાસ ! દુહદુરિ-
 ચ્ચાખંડણુ અવર વિદેહિં તિત્થયરા ચિહું
 દિસિ વિદિસિ જિંકેવિ તીચ્ચાણાગય-
 સંપઈચ્ચ વંદું જિણુ સવ્વેવિ. (૩). સત્તા-
 ણુવઈ સહસ્સા લક્ખા છપ્પન્ન અદ્દુ કોડિચ્ચો
 બત્તીસય બાસિચ્ચાઈં તિચ્ચલોચ્ચે ચ્ચેઈચ્ચે
 વંદે (૪). પન્નરસ કોડિ સચ્ચાઈં કોડિબાયાલ
 લક્ખ અડવન્ના છત્તીસ સહસ્સ અસીઈં
 સાસયખિબાઈં પાણુમામિ (૫).

૧૨. શ્રી જંકિચ્ચિ સૂત્ર.

જંકિચ્ચિ નામતિત્થં સગ્ગે પાયાલિ

૧૭. શ્રી ઉવસાગ્ગદરં સ્તોત્ર.

ઉવસાગ્ગદરં પાસં પાસં વંદામિ કમ્ભધાણુ-
મુકકં, વિસહરવિસનિત્રાસં મંગલકલ્પાણુ-
આવાસં (૧). વિસહરકુલિંગમંતં કંઠે
ધારેઈ જો સયા માણુઓ, તરસ ગહ રોગ-
મારી દુઢું જરા જંતિ ઉવસામં (૨). ચિદુઠિ
દૂરે મંતો તુજમ પાણુઓ વિ બહુકલ્પો હોઈ,
નરતિરિએસુ વિ જીવા પાવંતિ ન દુક્ખ
દોગચ્ચં (૩). તુહસમ્ભત્તે લક્ષ્મિતામણિ-
કપ્પપાયવખ્ખભહિએ, પાવંતિ અવિગ્ધેણુ
જીવા અયરામરં ઠાણું (૪). ઇચ્છ સંથુઓ
મહાયસ ! ભતિખ્ખર નિખ્ખરેણુ હિયઓણુ,
તા દેવ ! દિજજ યોહિ ભવે ભવે પાસ.
જિણુચંદ ! (૫).

૧૮. શ્રી જય વીયરાય સૂત્ર.

જય વીયરાય ! જગગુરુ ! હોઉ મમં તુહ
પભાવઓ ભયવં ! ભવનિવ્વેઓ મગ્ગાણ-

સારિયા ઇદ્દકલસિદ્ધિ (૧). લોગવિરુદ્ધ-
ચ્યાઓ ગુરુજાણુપૂઆ પરત્યકરણું ચ સુહ
ગુરુજોગો સંવચણુસેવણુ આભવમખંડા
(૨). વારિજજઘ જઘ વિ નિચાણુખંધણું
વીયરાય ! તુહ સમયે, તહવિ મમ હુજજ
સેવા ભવે ભવે તુમહ ચલણુણું (૩).
દુકખકખઓ કમ્મકખઓ સમાહિચરણું
ચ ખોહિલાભો ચ સંપજજઉ મહ એચં
તુહનાહ ! પાણુમકરણુણું (૪). સર્વમંગલ-
માંગલ્યં, સર્વકલ્યાણકરણું પ્રધાનં સર્વ-
ધર્માણું જૈનં જયતિ શાસનં (૫).

૧૯. શ્રી અરિહંતચેઘ્યાણુ સૂત્ર.

અરિહંતચેઘ્યાણું, કરેમિ કાઉરુસગ્ગં
(૧). વંદણુવત્તિયાએ, પૂઆણુવત્તિયાએ,
સકકારવત્તિયાએ, સમ્માણુવત્તિયાએ,
ખોહિલાભવત્તિયાએ, નિરુવસગ્ગવત્તિ-

યાએ (૨). સદ્ધાએ, મેહાએ, ધીઈએ,
ધારણાએ, આણુપેહાએ, વઢુંમાણીએ
ઠામિ કાઉસસગ્ગં. (અત્રત્થ).

૨૦ શ્રી કલ્લાણુકંદં સૂત્ર.

કલ્લાણુકંદં પઠમં જિણિંદં સંતિ તઓ
નેમિજિણું મુણિંદં, પાસં પયાસં સુગુણિ-
ક્કઠાણું ભત્તીઈ વંદે સિરિવજ્જમાણું (૧).
અપાર સંસારસમુદ્ધારં પત્તા સિવં દિંતુ
સુઠકકસારં, સંવે જિણિંદા સુરવિંદવંદા
કલ્લાણુવલ્લીણુવિસાલકંદા (૨). નિન્વા-
ણુમગ્ગે વરજાણુકપ્પં પણાસિયાસેસકુવાઈ
દપ્પં, મયં જિણાણું સરણું બુહાણું નમામિ
નિચ્ચં તિજગપ્પહાણું (૩) કુંદિંદુગોક્ખીઃ
તુસારવત્તા સરોજહત્થા કમલે નિસત્તા
વાગ્મત્તિરી પુત્તયવગ્ગહત્થા સુહાય સ
અમ્મ, સયા પસત્થા (૪).

૨૧. શ્રી મંસારદાવાનત સૂત્રિ.

મંસારદાવાનતદાહનીરં મંમાદધુરં

भूमिनि भायान्भायान्भुसाय्यारं
मित्रीरं गिरिसार्यीरं (१). आयाव
भुक्तानयमानयनं नृत्ताविद्वत्तमला-
भक्तिनानि, संप्रतितामिनतलो-
रितानि, क्षयं नभामि विनश-
नितानि (२). आध्यायं भूपदपदवी-
पराभिरामं दृष्ट्यादिमाविरललदरी-
भागादहेदं, नृत्तावेत्तं गुरुगमभक्ति-
वं हृत्पारं सारं श्रीगमलनिधि-
रं साधु सेवे (३). आभुलालो-
लीपलपरिमलालीदलोलालिमाला,
क्षरारवसारभलदलकभलागारभूमि-
भासे! आयासंभारसारं! वरकभलकरं!
क्षरारभिरामे! वागिभुसंढोदहेले! भववि-
वरं देहि मे देवि! सारम् (४).

સમીરં, માયારસાદારણુસારસીરં
 મિવીરં ગિરિસારધીરં (૧). ભાવાવ
 મસુરદાનવમાનવેન ચૂલાવિલોલકમલા-
 લેખાલિતાનિ, સંપૂરિતામિનતલોલ-
 ભીલિતાનિ, કામં નમામિ જિનરાજ-
 નિતાનિ (૨). બોધાગાધં સુપદપદવી-
 રિપૂરાભિરામં જીવાહિસાવિરલલહરી-
 સંગમાગાહદેહં, ચૂલાવેલં ગુરુગમમણિ-
 સંકુલં દૂરપારં સારં વીરાગમજલનિધિ-
 રં સાધુ સેવે (૩). આમૂલાલોલ-
 લીખહુલપરિમલાલીલ્લોલાલિમાલા,
 કારારાવસારામલદલકમલાગારભૂમિ-
 વાસે! છાયાસંભારસારે! વરકમલકરે!
 આરહારાભિરામે! વાણિસંદોહદેહે! ભવવિ-
 હવરં દેહિ મે દેવિ! સારમ્ (૪).

એ સંપત્તિ આપવાને કારણે આ સંપત્તિ આપવાને કારણે અર્જુન
એ સંપત્તિ આપવાને કારણે આ સંપત્તિ આપવાને કારણે અર્જુન

એ સંપત્તિ આપવાને કારણે આ સંપત્તિ આપવાને કારણે અર્જુન
એ સંપત્તિ આપવાને કારણે આ સંપત્તિ આપવાને કારણે અર્જુન

એ સંપત્તિ આપવાને કારણે આ સંપત્તિ આપવાને કારણે અર્જુન
એ સંપત્તિ આપવાને કારણે આ સંપત્તિ આપવાને કારણે અર્જુન

એ સંપત્તિ આપવાને કારણે આ સંપત્તિ આપવાને કારણે અર્જુન
એ સંપત્તિ આપવાને કારણે આ સંપત્તિ આપવાને કારણે અર્જુન

એ સંપત્તિ આપવાને કારણે આ સંપત્તિ આપવાને કારણે અર્જુન

એ સંપત્તિ આપવાને કારણે આ સંપત્તિ આપવાને કારણે અર્જુન

પ્રારંભિક પાઠ્યક્રમ-શ્રી વીરચરિત્ર

સતરમા ભવે મહાશુક નામના દેવલોકમાં દેવ થયા.

અક્ષરમે ભવે પોતાનપુરીમાં ૮૪ લાખ પૂર્વના આયુષ્યવાળા ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવ થયા. આ ભવમાં મામૂલી ભૂતના કારણે ગીત શોળીન નોકરના કાનમાં નોકર પાસે તપાવેલું 'સીમું' રેડાવે તે કમનો ઉદ્ધવ તીર્થકરના ભવમાં ગોવાળીઆએ કાનમાં ખેંઠાકયા એ કઠોરરૂપે આવ્યો.

ઝોગણીસમા ભવે સાતમી નારદીમાં ૩૩ સાગરોપજો લોગવીને, વીશમે ભવે ચિંહુ થયા.

એકવીશમે ભવે ચોથી નારદીએ ગયા. પછી વચ્ચે વજ્રા નાના નાના તિર્યંચાદિના ભવોમાં ભમ્યા.

બાવીશમા ભવે મનુષ્ય થયા.

ત્રેવીશમા ભવે મૂકા નામની નગરીમાં ૮૪ લાખ આયુષ્યવાળા પ્રિયમિત્ર ચક્રવર્તી થયા. ત્યાં શ્રી પોદ્દિલા પાસે દીક્ષા લીધી, ને કોડ વર્ષનું ચારિત્ર પાળીને એ ભવે મહાશુક નામના દેવલોકે દેવ થયા.

પચ્ચીશમા ભવે જંબુદ્વીપના જ ભરતક્ષેત્રમાં છત્રીમાં ૨૫ લાખ વર્ષના આયુષ્યવાળા નંદન નામે રાજા ત્યાં દીક્ષા લઈને જલજ્જીવ માસખમણથી વીશ સ્થાકર્યું. એક લાખ વર્ષનું ચારિત્ર પાળીને તીર્થકરનામ ર્યું. આ તપમાં ૧૧,૮૦,૬,૪૫ માસ ખમણકર્યા.

છવીશમા ભવે દશમા પ્રાણુત દેવલોકમાં પુષ્પે નમાં ૨૦ સાગરોપમની સ્થિતિવાળા દેવ થયા.

સત્તાવીશમા ભવે તો સાક્ષાત્ ૨૪મા તીર્થકર થઈ શાસન સ્થાપી, ચ

1947-1948

[illegible]

રાજગણેલગી હીજાનાં મોઢાં બધા વરંમાં નિકળી
 ફર્યો. જેમાં દેવદેવેન્દ્રો, નિવામરે, નરનારીંગા, ભગેરે હર્ષ
 મર્ષ શ્યામ હતાં. જેમાં મોડાંગા, હાથીંગા, પા
 રથ ત્રિગેરે અપરંપાર માજ મોજવામાં આવ્યો હતો
 જતના વાજીંગાના નાહોના શુંબરવાગી પ્રેક્ષકોના હૃદય યે
 હતા. વરંઓડાને મોખરે ધન્દ્રધ્વજ ચાલતો હતો. મધ્ય
 મુશોભિત પાલખીમાં વધંમાનકુમાર શોભતા હતા. શી
 અજળ કાંતિ ? શી તેગની શોભા ? સુંદર વસ્ત્રાભૂષણ
 પહેર્યાં હતાં. ચંદનાદિ સુગંધિત દ્રવ્યોના વિલેપનથી
 સુગંધિ પ્રસરતી હતી. લાગો અને કોડો માનવીઓ ચોમે
 વળ્યાં હતાં. વરંઓડો નગરમાં ફરી નગર બહાર આવેલ
 ભવ્ય વૃક્ષની નીચે ઉતર્યો.

કારતક વદ ૧૦ ને દિવસે ચોથા પ્રહરમાં પરિવાર
 નંદિવર્ધન રાજા તથા દેવદેવેન્દ્રો અને મનુષ્યગણની હાજર
 ભવ્ય ઉત્સાહપૂર્વકના અજોડ સમારોહ સાથે ત્રીસ વર્ષની

મનુષ્યને જાણવું કે જો જાણતા હોય ત્યાં જાગવાને તેમને જાણવાના જાનથી ને વાત જાણવી નહીં કે પહેલાં જાણવાના પણ નહીં ત્યારે જાગવનિયમ જાન કરીને સામા જાણવા ત્યારે જ પગમ જાણવાનું મર્યાદા દિયવું અને કુંડલપર જાગુ કરે પણ નથી. જ્યાં જાણી જાણી જતા તે જાણી જાગવાને જાણવી. [આપણે કાંઈ જાણું પણ જાણતા હોઈએ તો જાર માણસોની વચ્ચે જાણી ઉઠીએ, કેહું પણ કાંઈ જાણું! આ કેવી તસ્ક્તતા?]

★ જાગવાનું જેવા ઉત્તરોત્તમ આત્માનું મૃત્યુ કદી પણ કાંઈથીયે, જાણીથી, તોડા પાણી માટે કે ક્ષવામાં પડીને થાય જ નહીં. કમોતે મરવાનું ઉત્તમ આત્માને હોય જ નહીં તેમ મરે તે દેવ હોય શકે જ નહીં. જીવમાત્રને તારના જાગવાનું નિર્વાણ તો શાંત અને સુખમય જ હોય, દુઃખમય નહીં. [“ઉત્તમ ગતિ માટે અંતિમ પળો પણ સારી હોવી જોઈએ.” એમ જાણી આપણે સમાધિ માટે કેટલે પ્રયાસો કરીએ છીએ?]

★ ઉદ્ધટી પ્રરુપણા કરનાર હોય, તો પણ તેનો તિરસ્કાર કરવું જોઈએ નહીં. કારણ કે મરીયિ જેવા જાગવાનના જીવે પણ ઉત્સાહ જોડી, ત્રિદંડી જેવા નવો કલ્પિત વેશ કાઢી, સંસ વધાર્યો. તો પછી અન્ય મતાનુયાયીઓમાં પણ કે તીર્થંકરનો જીવ નહીં જ હોય, તેમ કહેવાય નહીં. એક જિનવચનથી વિપરીત આચરનારાઓનું અપમાન કરવા કાંઈ તીર્થંકરનો જીવ હોય, તો શું તેની આશાતના થાય? આત્મા કમવશ હોવાથી “કમની ગતિ ગલન છે એમ માની સમભાવના રૂળવવી જોઈએ. [આપણે અપમાનમાં આવીને રોજે કેટલીએ વાર અનેકોનો તિરસ્કાર કરતા હોઈશું?]

★ ભગવાનને બાણવા માટે નિશાળે મૂકવાનો નિર્ણય થયો. યાદમાઠથી વરઘોડા સહિત પ્રભુ પંડિત પાસે પાણુ ગયા. દુનિયાને સમોસરણમાં બેસીને મુક્તિનો અને વિશ્વજંધુત્વના બોધપાઠવાળો સંદેશ જેઓ આપવાના હતા, અને જેઓ જન્મથી જ અવધિજ્ઞાની હતા, તેવા ભગવંત ઈવટ સુધી ગાંભીર્ય રાખી શક્યા, ને “હું જ્ઞાની છું, ને તમે આ શું કરો છો?” એવું કહ્યું નહીં, એ ફટલી બધી ગંભીરતા કહેવાય ? [આપણામાં આવું ગાંભીર્ય ક્યારે આવશે ?]

ભગવાનને ઉત્કૃષ્ટ, મધ્યમ અને જઘન્ય ઉપસર્ગ થયા તે નીચે મુજબ બાણવા.

જઘન્ય ઉપસર્ગ—કટપૂતના દેવીનો શીત ઉપસર્ગ થયો તે.
મધ્યમ ઉપસર્ગ—સંગમદેવે પ્રભુ ઉપર કાળચક્ર મૂક્યું તે.
ઉત્કૃષ્ટ ઉપસર્ગ—ગોવાળે કાનમાં નાંખેલા ખીલા કાઢ્યા તે.

ભગવાનના નિકટના સગાસ્નેહિઓનાં નામ.

પિતા—સિદ્ધાર્થ રાજા

સ્ત્રી—યશોદા

માતા—ત્રિશલાદેવી

પુત્રી—પ્રિયદર્શના

બંધુ—નંદિવર્ધન

જમાઈ—જમાલી

બહેન—સુદર્શના

મામા—ચેડારાજા

મહાવીર ભગવંતની નિશામાં તીર્થંકર નામકર્મ જેમણે બાંધ્યું તેમના નામો.

(૧) શ્રેણિક (૨) સુપાર્થ રાજા (૩) દેવધી (૪) પોતિલ
(૫) દ્રઢાયુ (૬) શંખશ્રાવક (૭) શતકશ્રાવક (૮) સુલસા અને

ભગવાન મહાવીરદેવના જીવનચરિત્રને લગતા કેટલાક પ્રશ્નોત્તરો.

પ્રશ્ન ૧-ભગવાન મહાવીરદેવ કયા ભવમાં અને કેવા સંજોગોમાં
સમક્રિત પામ્યા.

ઉત્તર —નયસારના પહેલા ભવમાં જ ગલમાં ભૂતા પડેલા મુનિ-
રાજને દાન આપી હુષિત થઈ જ્યારે તે મુનિવરને
માર્ગે ચડાવ્યા, ત્યારે તેઓએ ઉપદેશ આપ્યો, કે આ
તો તમે દ્રવ્યમાર્ગે જતાઓ, પણ સાચો તો ભાવમાર્ગ
છે ! સુદેવ, સુગુરુ, અને સદ્ધર્મની સાચી જોળખ
થાય તેજ ભાવમાર્ગ છે. તે ઉપદેશ સાંભળી નયસાર
સમક્રિત પામ્યા.

પ્રશ્ન ૨-શ્રી મહાવીર સ્વામીજીએ “નીચગોત્રનો” ખંધ કયા
ભવમાં અને શા કારણે કર્યો ?

ઉત્તર —મરીચિના ભવમાં ત્રિદંડીના વેશમાં જ્યારે ભરત મહા-
રાજાએ તેમને વંદન કર્યું ત્યારે મરીચિએ પોતાના કુળવું
ખૂબ અભિમાન કર્યું અને નામ્યા, તે કુળમઠ થવાથી
નીચગોત્રના કર્મનો ખંધ કર્યો.

પ્રશ્ન ૩-શ્રી મહાવીર સ્વામીજીએ પોતાનો સંસાર કયા કારણે
વધાર્યો ?

ઉત્તર —મરીચિના ભવમાં કપિલ નામના કોઈ કુલપુત્રના પૂછવાથી
“શ્રી ઋષભદેવ ભગવાના સાધુઓ પાસે પણ ધર્મ છે,
અને મારી પાસે પણ ધર્મ છે.” તેવી “ઉત્સૂત્રપરૂપણા”
કરવાથી અનંતો સંસાર વધાર્યો. શિદ્ધાંત વિરુદ્ધ અપહાસ
કરવો તેને ઉત્સૂત્રપરૂપણા કહે છે. તે એક જાનનું
મહાપાપ છે.

પ્રશ્ન ૪-શ્રી મહાવીરસ્વામી પ્રભુએ ૨૭ ભવોમાં કર્મ કઈ મારી
પડેલીઓ બાગવી ?

પ્રારભિક પાઠ્યક્રમ-શ્રી વીરચરિત્ર.

૧૨-૧૮ માં લવે “ત્રિપૃષ્ઠ” નામે વાસુદેવ થયા. ૨૩ માં લવે મહાવિદેહમાં “પ્રિયમિત્ર” નામે ચક્રવર્તિ થયા. ૨૭ માં લવ “મહાવીરસ્વામી” નામે તીર્થંકર થયા.

૧૩ પ શ્રી મહાવીરસ્વામીએ નંદનમુનિના લવમાં કેટલી તપસ્યા કરી અને શું લાભ મેળવ્યો ?

ઉત્તર-શ્રી નંદનમુનિના ૨૫ માં લવમાં ૨૫ લાખ વર્ષના આયુષ્યમાં ૧૧ લાખ ૮૦ હજાર ૬૪૫ માસક્ષમણ કુર્યાં અને તે તપની સાથે સાથે શ્રી વીરસ્થાનક પદનું આરાધન કરી તીર્થંકર નામકર્મ ઉપાર્જન કર્યું.

પ્રશ્ન ૬-શ્રી મહાવીરસ્વામી ભગવાન બ્રાહ્મણકુળમાં કેમ આવ્યા અને ત્યાંથી ૮૨ દિવસ પછી દેવતાએ ક્ષત્રિયકુળમાં કેમ મૂક્યા ?

ઉત્તર-મરીચિના લવમાં બાંધેલ નીચગોત્રના કર્મનો ઉદય ૮ દિવસ મુધી આવે તેટલો બાકી રહી ગયો હતો. તે બ્રાહ્મણકુળમાં ૮૨ દિવસ રહ્યા, અને ૮૩ મે દિવસે ઉદય પુરે થતાં શકેદ્રનું આસન ચલાયમાન થયું. કષ્ટ પોતાની ફરજ સમજીને પ્રભુને ક્ષત્રિયકુળમાં શ્રી સિદ્ધિરાજાને ત્યાં દેવ પાસે દ્રેશ્કાર કરાવ્યો.

પ્રશ્ન ૭-શ્રી વીર ભગવંતે ગર્ભમાં કયો અભિગ્રહ કર્યો હતો ?

ઉત્તર-ભગવાને માતૃપિતાના સ્નેહના કારણે ગર્ભમાં હલન-ચલન કરવું બંધ કરેલું, પરંતુ તેથી માતાને ઘણું દુઃખ ભગવાને જાનથી તે જાણ્યું. એટલે ભગવાને મોહથી ગર્ભમાં જ અભિગ્રહ કર્યો કે “માતા-પિતા હયાતિ મુધી મારે દીકરા લેવી નહીં.”

ક્યાં છે ? આ અભિગ્રહમાં માતા-પિતા પ્રત્યેનો અંધિ-
હડ રાગ અને ભક્તિ એ કારણ મુખ્ય હતું. તેથી
આપણે પાત્ર માતા-પિતાની ભક્તિ કરવા બોધ લેવો જોઈએ.
પ્રભુની જેમ અભિગ્રહ કરવાની વાતો કરનારાઓએ
માતા-પિતાની પછી તો દીક્ષા લેવી જ જોઈએ, એવો
અર્થ થાય છે. આપણા માટે તો ખરી વાત એ છે, કે
માતાપિતાની પછી તો ગધું માથે પડે ને દીક્ષા લેવામાં
ઘણાં અંતરાયો આવે, તેથી આપણાથી આવો અભિગ્રહ
લેવાય નહીં. એ ભગવંતે પણ જનમ્યા પહેલાં એ
અભિગ્રહ લીધો હતો. જનમ્યા પછી લેત નહીં, કારણ,
કે એવા સંયોગો પછી જનવા જ અસંભવિત ગણાય.

પ્રશ્ન ૮—ભગવાનનું “મહાવીર” એવું નામ કોણે આપ્યું ?
ઉત્તર—આલમકી ક્રીડા કરતાં ભગવાનની પરીક્ષા કરવા આવેલ
એક દેવ ભગવાનથી હાર્યો, તેથી દેવતાએ “મહાવીર”
નામ રાખ્યું. માતાપિતાનું પાડેલું નામ તો શ્રી
‘વર્ધમાનકુમાર’ હતું.

પ્રશ્ન ૯—જૈનેંદ્ર વ્યાકરણ ક્યારે પ્રગટ થયું ?

ઉત્તર—માતાપિતાના સ્નેહને વશ થઈને ભગવાન નિશાળે ભણવા
ગયાં. ઇંદ્ર મહારાજાએ અવધિજ્ઞાનથી તે જાણ્યું, એટલે
બ્રાહ્મણનું સ્વયં કરીને તુરત જ આવ્યા. ભણાવનાર પંડિ-
તને પણ નહીં આવડતા એવા કેટલાએક પ્રશ્નો બ્રાહ્મણે
ભગવાનને પૂછ્યા, તેના જવાબ ભગવાને ખરાબર આપ્યા.
તે સાંભળી પંડિતે પણ ભગવાનને નમસ્કાર કર્યો. પછી
બ્રાહ્મણે કહ્યું કે હું ઇંદ્ર છું, ને આ ભગવાન તો મહા-
જ્ઞાની છે. તેમને ભણવાની જરૂર હોય નહીં. તેઓ
સ્વયંબુદ્ધ છે. લોકો આ જાણીને તાજ્જન થયા, તે
વખતે “જૈનેંદ્ર વ્યાકરણ” પ્રગટ થયું.

પ્રારંભિક પાઠ્યક્રમ-શ્રી વીરચરિત્ર

મુખ્ય તીર્થોની ટૂંકી માહિતી.

ગુજરાત :-

ક્રમ	તીર્થ સ્થળ	તીર્થકર ભગવાન	નજીકનું સ્ટેશન	વિશેષ માહિતી
૧	શ્રી રાંછેશ્વરજી	પાર્શ્વનાથ	વિરમગામ	ગત ચૌવીશીના અપ્રતિમ ચમત્કારિક ભગવાન રાંધનપુર માઇલ ૩૪.
૨	ભોયણી	મહિલનાથ	ભોયણી	ઘેલણ સ્ટે. મા. ૩
૩	માતર	સુમતિનાથ	મહેમદાવાદ	જેડા મા. ૪ નડિયાદ મા. ૧૪
૪	પાનસર	મદાવીર	પાનસર	ગામમાં પણ જિનાલય છે.
૫	કાવિ	ઋષભ-ધમ	કાવિ	જાણસર મા. ૧૬. ખંભાત મા. ૨૨.
૬	સેરિસા	પાર્શ્વનાથ	કલોલ	વામન માર્ગ પ. માહમાં મેળો ભરાય છે.
૭	દેલવાડ (આણી)	નેમ-આદિ.	આણી	અચલગઢ મા. ૫. ઓરિયા મા. ૧૫
૮	મંધાર	પાર્શ્વ-વીર	ભરૂચ	આસોદ મા. ૨૦
૯	ધર (પહાડ)	શાંતિનાથ	ધર	શત્રુજય ઉત્તરચંતાવતા મંદિર છે.
	તારંગાગિરિ	અન્નિતનાથ	તારંગાહીલ	કુમારપાલ મહારાજજી બંધાવેલું.

પ્રારંભિક પાઠ્યક્રમ-શ્રી વીરચરિત્ર.

★ ભગવાનને બાણવા માટે નિશાળે મૂકવાનો નિર્ણય થયો. ઠાઠમાઠથી વરઘોડા સહિત પ્રભુ પંડિત પાસે પાલુ ગયા. દુનિયાને સમોસરણમાં જોસીને મુક્તિનો અને વિશ્વબંધુત્વન બોધપાઠવાળો સંદેશ જોઓ આપવાના હતા, અને જેઓ જન્મથી જ અવધિજ્ઞાની હતા, તેવા ભગવાંત હેવટ મુર્ધ ગાંભીર્ય રાખી શક્યા, ને “હું જ્ઞાની છું”, ને તમે આ ? કરો છો ?” એવું કહ્યું નહીં, એ કટલી બધી ગંભીર કહેવાય ? [આપણામાં આવું ગાંભીર્ય ક્યારે આવશે ?]

ભગવાનને ઉત્કૃષ્ટ, મધ્યમ અને જઘન્ય ઉપસર્ગ થયા તે નીચે મુજબ બાણવા.

જઘન્ય ઉપસર્ગ—કટપૂતના દેવીનો શીત ઉપસર્ગ થયો તે.
મધ્યમ ઉપસર્ગ—અંગમદેવે પ્રભુ ઉપર કાળચક્ર મૂક્યું તે.
ઉત્કૃષ્ટ ઉપસર્ગ—ગોવાળે કાનમાં નાંજેલા ખીલા કાઢ્યા તે.

ભગવાનના નિકટના અગાસ્નેહિઓનાં નામ.

પિતા—સિદ્ધાર્થ રાજ	મ્ત્રી—યશોદા
માતા—ત્રિશલાદેવી	પુત્રી—પ્રિયદર્શના
બંધુ—નંદિવર્ધન	જમાઈ—જમાતી
બંદુત—ગુરુદર્શના	મામા—અડારાજ

માતાવીર ભગવાંતની નિશ્રામાં તીર્થંકર નામકર્મ જેમણે બાંધ્યું તેમના નામો.

(૧) શ્રેણિક (૨) ગુપ્તાર્થ રાજ (૩) હાપી (૪) પાંડિ
(૫) કલયુ (૬) અંબાચાવડ (૭) અનાદચાવડ (૮) ગુપ્તનાથ
(૯) કવની.

મણિર ધનાર છે" એમ જાણતા હોવા છતાં ભગવાને તેમને પોતાના જ્ઞાનથી તે વાત જાણાવી નહીં કે પહેલાં જોવાનું પણ નહીં. ત્યારે દંડમૂર્તિ છ માન કરીને સામા આપ્યા, ત્યારે જ પ્રથમ વાર્તાલાપ થયો. દ્વિતીયકુંડ અને કુંડલપુર બંદુ દૂર પણ નથી. છતાં આવી ગંભીરતા તે જ્ઞાની ભગવંતે દાખવી. [આપણે કાંઈ થોડું પણ જાણતા હોઈએ, તો ચાર માણસોની વચ્ચે જોડી ઉઠીએ, કે હું પણ કાંઈક છું! આ કેવી તુચ્છતા?]

ભગવાન જેવા ઉત્તમોત્તમ આત્માનું મૃત્યુ કદી પણ કાંસીથી, ગોળીથી, લોચા પાણી માટે કે કુવામાં પડીને થાય જ નહીં. કમોતે મરવાનું ઉત્તમ આત્માને હોય જ નહીં. તેમ મરે તે દેવ હોય શકે જ નહીં. જીવમાત્રને તારનાર ભગવાનનું નિર્વાણ તો શાંત અને મુખમય જ હોય, દુઃખમય નહીં. [“ઉત્તમ ગતિ માટે અતિમ પળો પણ સારી જ હોવી જોઈએ.” એમ જાણી આપણે સમાધિ માટે કેટલા પ્રયાસો કરીએ છીએ?]

ઉંડી પ્રત્યક્ષા કરનાર હોય, તો પણ તેનો તિરસ્કાર કરવો જોઈએ નહીં. કારણ કે મરીચિ જેવા ભગવાનના જીવે પણ ઉત્પન્ન જોડી, ત્રિદંડી જેવા નવો કલ્પિત વેશ કાઢી, સંસાર વધાર્યો. તો પછી અન્ય મતાનુયાયીઓમાં પણ કાઈ તીર્થંકરનો જીવ નહીં જ હોય, તેમ કહેવાય નહીં. એટલે જિનવચનથી વિપરીત આચરનારાઓનું અપમાન કરવામાં કાઈ તીર્થંકરનો જીવ હોય, તો શું તેની આશાતના ન થાય? આત્મા કર્મવશ હોવાથી “કર્મ”ની ગતિ ગદન છે” એમ માની સમભાવના કળવવી જોઈએ. [આપણે અભિમાનમાં આવીને રોજે કેટલીએ વાર અનેકોનો તિરસ્કાર કરતા હોઈશું?]

અને દેવપાલ તેના ઉપર આરંઠ થયો. દેવી પ્રભાવથી
વલુ હાથીની જેમ તે આમતેમ ફરવા લાગ્યો. આ ચમત્કાર
રાજ્યનો અધિકારી વર્ગ અને રાજસેવકો આશ્ચર્યમુગ્ધ
યા, અને પરસ્પર વાતો કરવા લાગ્યા કે-“ રાજા દેવપાલને
દેવસહાય લાગે છે. તે વિના માટીના હાથીને છવંત બનાવી
કે નહીં. હવે આપણે બધા તેને અનુકુળ નહીં થઈએ, તો
જા આપણને હેરાન પરેશાન કરી મૂકશે. જોકે તો રાજસભા
ને તેમાં વળી દેવસહાય, પછી તેમાં શું પુછવાનું હોય? મારે
ધારશે ત્યારે હાથ-પગમાં લોઢાની ગેડી નાંખી જેલના સજા-
વાની માછળ ધકેલી દેશે; અને જો તે મંતુષ્ટ હશે તો આપણને
મારી રીતે રાહત આપશે; મારે આપણે બધા રાજા દેવપાલની પાસે
જઈએ અને થએલા અપરાધોની માફી માંગીએ.”

રાજ્યનો મંત્રિવર્ગ અને રાજસેવકો દેવપાલની પાસે આવી
હાથ જોડી કહેવા લાગ્યા કે-“ હે કૃપાળુ રાજા! આપના
અપરાધો અમે ઘણાં કર્યા છે, ક્ષમા કરો! અરાતી એવા અમે,
આપના પ્રતાપ, તેજ અને અશ્વર્યને તપ્તમાં સિવાય આપની
મવજા કરી છે, તે અમારી મહાન ભૂલ થઈ છે.”

‘તમે તમારો ધર્મ ચૂકીને જે વર્તન ચલાવ્યું છે, તે હીક
કુચું નથી; પરંતુ તમે થએલા અપરાધોની માફી માગો છો.
જોતલે મારે રાજધર્મ તરીકે માફી આપવી જોઈએ. જોથી માફી
આપું છું. પણ હવે પછી ફરી માફી માગવાનો અવસર
આવે. તે ખ્યાલમાં રાખવાનું ચૂક્યો નહીં!’

‘આપની આજ્ઞા અમે માથે ચડાવીએ છીએ.’

‘આપને સર્વે અનુકુળ થયા પછી રાજા દેવપાલે નિનદ

(૫)

હવે તો દેવપાલ રાજા નિરંતર ધર્મ આરાધનામાં અતુરજ રહેતા હતા. રાજકારભાર હળવો કરી નાંખ્યો હતો. સંસાર અં રાજ્યનાં મુખો તેમને તુરજ લાગનાં હતાં. આત્મા વૈરાગ્યવાસિ ણ્યો હતો, અને એથી સંસારમાં ઉદ્ધામીનભાવે રહેવા લાગ્યા.

એક વેળાએ રાજા-રાણી નગર બહાર ફરવાને માટે ગયાં ત્રેવામાં રાણીએ કાષ્ઠના ચારાને ઢિપાડી આવતા એક પુરુષને જોયો. તેને જોતાં જ રાણી મૂર્છા પામી. રાજાએ સમયસૂચકતા વાપરી શીતોપચાર કર્યો. શુદ્ધિ આવતાં રાજાએ રાણીને પછયું.

‘અચાનક શું થયું?’

‘કઠિયારાને જોઈ મને જાતિ સ્મરણજ્ઞાન થયું છે.’

‘પણ તેમાં મૂર્છા પામવાનું શું કારણ?’

‘કઠિયારાને જોવાથી મને પૂર્વભવ યાદ આવ્યો.’

‘પણ પૂર્વભવમાં તેં એવું શું જોયું?’

‘પૂર્વભવ સાંભળવા જેવો છે. સાંભળો.’

‘ત્યારે સંભળાવો.’

રાણીએ પોતાનો પૂર્વભવ કહી સંભળાવ્યો.

‘હું અને આ કઠિયારો પૂર્વભવમાં પતિ-પત્ની હતાં. અમારી પરિસ્થિતિ ખૂબ દયાજનક હતી. પેટપૂરતું મેળવવું પણ મુશ્કેલ હતું. જંગલમાંથી લાકડાના ભારા લાવી અમારું શુશ્રૂસન ચલાવતાં હતાં.’

રાજાએ પ્રશ્ન કર્યો કે-‘તું આ ભવમાં રાણી બની અને તેં લાકડાં વેચનારો કઠિયારો જ કેમ રહ્યો?’

‘એના દુષ્ટર્મોથી!’

‘એવા એણે શું દુષ્ટર્મો કર્યાં હતાં?’

“સાંભળો! એક સમયે અમે જંગલમાં લાકડાં લેવા ગયા હતા, ત્યાં નદીના કાંઠા પર શ્રી વીતરાગ પ્રભુની પ્રતિમાનાં દર્શન

પ્રાર્થિક પાઠ્યક્રમ-દેવપાલ ચરિત્ર.

માં મેં વીતનાગ દેવની બને તેટલી સેવા-ભક્તિ કરી મારા
 હૃદયને પવિત્ર બનાવ્યો, અને મારા પતિને ભાવથી નમસ્કાર
 કરાવું જણાવ્યું, ત્યાં તો મારા ઉપર તે ગુસ્સે થયા, અને કહેવા
 માથા કે- 'પાપાણના પૂતળાને વળી નમસ્કાર શા ? તું તારું
 ક્યાં કરી લે!' આ રીતે દેવાધિદેવની ભયંકરમાં ભયંકર
 આશાતના કરી, અને તેથી તે મરી ફરી દરિદ્ર કુળમાં ઉત્પન્ન
 થયો. હું મરીને રાજની પત્ની થઈ છું. હવેને પોતાના કહેલા
 કૃત્યો પ્રમાણે કર્મોના બંધ થાય છે, અને કર્મોના બંધન મુજબ
 જીવનનું ઘડતર છે. વિશ્વલક્ષમાં ચાર સત્તાઓનું આગ્રાન્ય છે,
 તેમાં એક કર્મસત્તા મુખ્ય રીતે હવે પર આધિપત્ય લોગવે

માટે જ કહેવાય છે કે- 'કર્મણં ગદનામતિઃ।' કર્મસત્તા પ્રાણીને
 મેં તેવો બનાવી શકે છે, માટે તેની કરામત વિચિત્ર છે. રાણી
 માસેથી કડિયારાનો પૂર્વલભ સાંભળી રાજ્યે કડિયારાને કહ્યું કે-
 'તું પૂર્વલભમાં શ્રી જિનેશ્વરદેવની ઘોર આશાતના કરી છે, તેથી
 તું આ ભવમાં દુર્દશા અને દુઃખને લોગવે છે; માટે હું:ખને દૂર
 કરવા શ્રી જિનેશ્વર ભગવાનની લલિતદ્વારા ધર્મનું આરાધન કર.'

પણ કડિયારાનો છત્ર ભારેકર્મી હતો; તેથી રાજનું કથન
 જે ઉતરી શક્યું નહીં. રાજ્યે કડિયારાને જવાની રજા આપી.
 ભત્ર-રાણી પણ પોતાના નિવાસસ્થાને પાછા ફર્યા અને તે ધર્મી
 પતિ-પત્નીએ કેટલાક દિવસો રાજ્યમુખ લોગવવામાં ગાળ્યાં.

રાણી મનેરમાને પ્રતાપી એવા એક રાજપુત્રનો જન્મ
 થયો. તેનું નામ દેવસેન રાખવામાં આવ્યું. પુણ્યની પ્રગળતા
 સિવાય રાજકુળમાં જન્મ થવો મુશ્કેલ છે. કુમે કરી દેવસેન
 યુવાવસ્થાને પામ્યો. સુશીલ અને રૂપવાન એવી રાજકન્યા સાથે
 પાણ્ડુકુળ થયું. દેવપાલ રાજ સંચારના મુખ્યથી કંટાળ્યો. હતો.
 હવે તેને રાજ્યકારભાર બોલરૂપ લાગતો હતો. પુત્રને રાજ્ય
 આપી દેવપાલે પોતાના પુત્ર દેવસેનને રાજ્ય

ભેદ પાઠ્યક્રમ-પ્રશ્નપત્રો.

૩ પ્રશ્નપત્રમાં પ્રશ્નોના ઉત્તર સમજપૂર્વક અને મુદ્દાસર લખવા.)
(દરેક પ્રશ્નપત્રમાં શુદ્ધિ અને સ્વચ્છતા માટે ગુણ ૫)
(દરેકમાં કુલ ગુણ ૧૦૦)
તા. ૨૭-૬-૧૯૪૮

મારંભિક પરીક્ષા (૧)

૧ 'એગિદિયા' થી 'મિચ્છામિ દુકકડં' સુધી અને 'જન
'અરિહંતાલુ' થી 'અપ્પાણુ' વોસિરામિ' સુધી સૂત્રના
વિભાગ શુદ્ધ લખો. ૧૦

૨ (i) ૧૬ સતીઓમાંથી ૧૦ સતીઓનાં નામ લખો. ૧૦
(ii) મોટા દશ સતીઓનાં નામ લખો. તેમાંથી તમે કયા કયા
તીર્થની યાત્રા કરી છે ? ૧૦

૩ નીચેના શબ્દોમાંથી સંબંધપૂર્વક ગમે તે પાંચના અર્થ લખો.
તેઘદિયા, જંભાઈએણું, લોએ, સંઘાધયા, સંજમનત્રો, મોણેણું,
પદમં. ૧૦

૪ લગવાન શ્રી મહાવીરદેવનું ૨૫ લીંટીમાં દૂક ચરિત્ર લખો. ૧૦
ખાલી જગ્યા પૂરો.

ખ (i) ..... લગવાનનું લંછન ગણદ છે.
(ii) ..... " " હાથી છે.
(iii) ..... " " ચંદ્ર છે.
(iv) ..... " " કાચળો છે.
ચ (i) શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુનું લંછન ..... છે.
(ii) શ્રી તેમનાથ " ..... છે.
(iii) શ્રી સુમતિનાથ " ..... છે.
(iv) શ્રી વિમલનાથ " ..... છે.
૨. ૧૨, ૧૫, ૧૬ માં તીર્થકરોનાં લંછન સહિત ન

૪ ભગવાન શ્રી મહાવીર પ્રભુનો (દીક્ષા લીધા પછીના ચરિત્ર માંથી) સહનશીલતાનો એક પ્રસંગ ૧૫ લીટીમાં લખો. ૧૦

૫ નીચેના જવાબ આપો. ૯

(૧) તીર્થંકર ભગવાન એટલે શું ?

(૨) તમે કયા સૂત્રમાં ૨૪ ભગવાનનાં નામ શિખ્યા છો ?

(૩) ૧, ૫, ૯, ૨૧ ને ૨૩મા પ્રભુજનો લંછન લખો.

૬ તમે જાણતા હો તે ૧૨ મહાસતીઓનાં નામ લખો. ૬

૭ જિનદત્ત શેડનો એક મામુલી નોકર પ્રભુલક્ષિતાના પ્રભાવથી કેવી રીતે રાજા થયો તે સવિસ્તર જણાવો. ૧૦

૮ તમે જેટલાં સૂત્રો શિખ્યા છો, તેમાં તમને કયું સૂત્ર ગાહુ જ સારું અને શુદ્ધ આવડે છે ? ૫

૯ ખાલી જગ્યા પૂરો. ૧૦

(૧) શ્રી શત્રુંજય ગિરિરાજ ઉપર.....ભગવાન ખિરાજે છે.

(૨) શ્રી તારંગાણ તીર્થ પર.....ભગવાન ખિરાજે છે.

(૩) શ્રી તલાજી તીર્થ પર.....ભગવાન ખિરાજે છે.

(૪) શ્રી કદંબગિરિ તીર્થ પર..... " " "

(૫) શ્રી ગિરનારણ મહાતીર્થ પર... " " "

પ્રારંભિક પરીક્ષા. (૩) તા. ૩૦-૭-૧૯૪૯

૧ નીચે જણાવેલાં સૂત્રો શુદ્ધિપૂર્વક લખો. ૧૫

(૧) નમસ્કાર મહામંત્ર (૨) સામાધ્યવયબુત્તો.

૨ (i) “કરેમિ ભંતે” સૂત્રમાં તમે શું શિખ્યા છો, તે સંપૂર્ણ સમજાવો. ૧૦

નીચેના શબ્દોમાંથી આન શબ્દોના સંબંધ સાથે અર્થ લખો. ૧૪
 તત્ત્વ. પુરુષદંતં, લોચો, ગજગાદુર્ભુ, ખમારામણી, શિદ્ધાણં,
 તત્ત્વશિખરચો, સુદસર્ગ, ધીયક્રમણે.

૪ (i) સાત તીર્થોનાં નામો આપો, અને તે કયા કયા નિભાજમાં
 (માંતમાં) આવેલા છે, તે પણ જાણના હોતો લખો. ૧૩

(ii) ૬, ૮, ૯, ૧૩, ૧૭ અને ૧૯મા પ્રબુદ્ધનાં લંઘન
 સાથે નામો જણાવો.

૫ જાણના શ્રી મહાપીરજનામીજીએ દુનિયાને કયારે અને
 કેમ રચેલા આપ્યો? તેમાંથી તમે જેટલા અંગ ૧ કયો
 નો, તે ૨૦ લીટીમાં દર્શાવો. ૧૫

૬ (i) પણ મનેની અનિચય ભક્તિથી શું લાભ થાય? નમારી
 નિર્ભયી મુક્તિકામાંથી તે વર્ણન ૧૫ લીટીમાં લખો. ૧૫

(ii) આ જન્મમાં મનેજન્મ લાગુ પડી શકે અને તેમાંથી
 પણ મર્યાદા મળે આ જન્મમાં બીજા જન્મો, તે
 જન્મના કારણ સહિત સવિસ્તાર જણાવો.

૭ નીચેના શબ્દોમાં જન્મજામ આપો.

૧. માર્ગ અવરોધ મ?
૨. શિવ દુર દુર મ અથવા, અને તે કયા કયા?
૩. કાળકાળના જન્મજામ અર્થે ન?
૪. કાળકાળના જન્મજામ અર્થે ન?

૮ નીચેના શબ્દોમાં જન્મજામ આપો. ૧૧
 ૧. માર્ગ અવરોધ મ ? ૧૧
 ૨. શિવ દુર દુર મ અથવા, અને તે કયા કયા ? ૧૧
 ૩. કાળકાળના જન્મજામ અર્થે ન ? ૧૧
 ૪. કાળકાળના જન્મજામ અર્થે ન ? ૧૧

ભેદ પાઠ્યક્રમ-પ્રશ્નપત્રો.

iii) વિસહુર.....મણુઓ. (iv) અભયદયા
||હિદ્યાણુ. (v) તહુવિ મમ.....ચસણાણુ.

||ચેના શબ્દોમાંથી કેઈ પણ સાતનાં ભાવાર્થ
? જાણતા હો તે તમારી ભાષામાં સમજાવો.
પ્રામાયિક, કાઉસગ્ગ, સમિતિ, ગુરુમહારાજ,
મહામંત્ર, ગુપ્તિ, સ્તુતિ અથવા યોય, યૈલ અથ
મંદિર.

નીચેના વિષયોની તમારી યુદ્ધિ અનુસાર દૂકર
લીંટીમાં માહિતી આપો.

(i) તીર્થયાત્રા. (ii) પ્રતિક્રમણ. (iii) પરચક્ષ

નીચેના વાક્યોમાં જોડતા શબ્દો ઉમેરી વાક્ય

(i) નંદાવર્ત.....ભગવાનનું.....હતું.

(ii) .....ભગવંતનું સાથીઓ.....હતું.

(iii) ગુરુમહારાજનાં.....ગુણોનું વર્ણન.

આવે છે.

(iv) માથેરાન હુવાકેર કરવા જતાં.....

.....કરવી ઉત્તમ છે.

.....ની કેળવણીની..... આપણે

૩ જાકિંચિ સૂત્રની પ્રશ્નોત્તરીમાંથી તમને શું શું જાણવા મળ્યું ?

૪ પાઠ્યક્રમમાં જેટલા સૂત્રોનો “પરિમલ વિભાગ” તમે ૧૦ વાંચ્યો, તેમાં તમને કયા સૂત્રની પરિમલ ખૂબ ગમી ? તેનું કારણ પણ જણાવો.

૫ નીચેના શબ્દો કયા સૂત્રમાં છે ? તે શબ્દો કયા શબ્દો ૧૫ સાથે વિશેષ સંબંધ ધરાવે છે, તે અર્થ સહિત સમજાવો.
પરત્યક્ષણ, હિયગ્રણ, નિદંડવિર્યાણ, વિયદ્દુષ્માણ,
નિયમસંબુતો.

૬ (ક) નીચેના વાક્યોમાં ખૂટતા શબ્દો ઉમેરી વાક્ય

ને જૂઝવ્યો. તે કથા.....આશ્ચર્યજનક છે....
 એક જગત કાઉસ્મગના ધ્યાનમાં લયલીન હતા, ત્યારે
 .....પ્રભુના કાનમાં ખીટા નાંગી મહાન ઉપસર્ગ
 કુર્યો, ત્યારણાદ તે મહાન દિવ્ય વિભૂતિને.....ગામમાં
 દેવજ્ઞાન થયું. તે પ્રભુનો... ..એકંદરે શિષ્યોનો
 પરિવાર હતો.....મહારાજ તે પ્રભુના મુખ્ય
 ગણધર હતા. એ પ્રભુએ.....વર્ષ આરિત્ર પાડ્યું. દીક્ષા
 લીધા પછી.....વર્ષે દેવજ્ઞાન થયું. દેવજ્ઞાની અવ-
 સ્થામાં.. ..વર્ષે આ પૃથ્વીતળ ઉપર મહાન ઉપકાર
 કુર્યો, અને.....વર્ષની ઉંમરે.....તીર્થમાં તે પ્રભુ
 નિર્વાણ પામ્યા. આપણે એ.....પ્રભુના શાસનમાં આજે
 આરાધના કરી રહ્યા છીએ. તેઓશ્રીના આત્મકલ્યાણ
 કરનારા વચન ઉપર આપણે.....રાખવી જોઈએ.

પ્રારંભિક પરીક્ષા. (૬)

તા. ૨૭-૭-૫૨

- ૧ નીચેની ગાથાથી શરૂ કરી તે તે સૂત્ર પૂર્ણ લખો. ૧૫
 (૧) સુવિહિંચ પુશ્કલંતં.....(૨) એગિંદિયા
 એમદિયા.....(૩) જાવ નિયમં.....(૪)
 વારિજ્જઞ્ઠં જઞ્ઠં વિ.....
 ઉપરની ચાર ગાથામાંથી કોઈપણ ત્રણ લખો.
- ૨ નીચેના બે સૂત્રોમાંથી કોઈપણ એક સૂત્રનો ભાવાર્થ તમે
 શિખ્યા છો તે પ્રમાણે લખો.
 (૧) લોગસ્સ.....(૨) કચ્ચિ ભંતે.....

પ્રાચીન પાઠ્યક્રમ-પ્રશ્નપત્રો.

૧૮૨ સૂત્રની પ્રશ્નોત્તરીમાંથી તમને શું શું લાભુવા મળ્યું ?

પાઠ્યક્રમમાં જેટલા સૂત્રોનો "પરિમલ વિભાગ" તમે ૧૦ વાર્થો, તેમાં તમને કયા સૂત્રની પરિમલ ખૂબ ગમી ? તેનું કારણ પણ જણાવો.

નીચેના શબ્દો કયા સૂત્રમાં છે ? તે શબ્દો કયા શબ્દો ૧૫ આથે વિશેષ સંબંધ ધરાવે છે, તે અર્થ સહિત સમજાવો. પરત્યક્ષણ, હિયગ્ગેણ, નિદંડવિચ્છાણ, વિચ્છેદગ્ગેણ, નિયમસંલુત્તો.

૨. (ક) નીચેના વાક્યોમાં ખૂટતા શબ્દો ઉમેરી વાક્ય પૂર્ણ કરો. ૧૬

(i) તારંગાણમાં.....નું લંછન ભેદને આપણે કહી શકીએ છીએ, કે આ પ્રતિમાણ શ્રી.....ભગવાનની છે.

(ii) ત્રીજા અને સાતમા ભગવાનના.....અને..... લંછન હતા.

(iii) ગામના જિન મંદિર.....તીર્થભૂમિના.....માં અધિક આનંદ.....છે.

(iv) ઇતિહાસના પાના.....યુવર્ણાક્ષરે મહાસતીઓનાં .....લખાઈ ગયા, તેનું કારણ એક જ છે, કે તેમના આત્મા ઘણા જ.....હતા.

(જ) દેવપાલ કેવી રીતે સુખી થયો, તે ૧૫ લીટીમાં જણાવો.

.....ના અર્થ લખો.

નિગ્ધાયણુદ્ધાએ, અવિરાહિઓ, પચ્ચીયંતુ, આધિચ્ચેચુ,
લંતે, ઉ.

૮ નીચેના પ્રશ્નોના તમારી લાપામાં વિસ્તારપૂર્વક જવાબ ૧૨
આપો.

- (i) શ્રી વીરવિભુના ગર્ભના અભિગ્રહની જેમ આપણે
અભિગ્રહ લઈ શકીએ કે નહીં?
- (ii) ભગવાન શ્રી મહાવીરદેવના આશ્રિતમાં કોઈપણ ત્રણ
ધૂપા રહસ્યો વિસ્તારથી લખો.

પ્રારંભિક પરીક્ષા (૭)

તા. ૨-૮-૫૩.

૧ નમુત્યુણું સૂત્ર શરૂથી “ મુત્તાણું મોઅગાણું ” સુધી
શુદ્ધ લખો. ૧૫

૨ તમારા ગામના કોઈપણ એક જિનમંદિરનું ૨૫ લીટીમાં
વર્ણન લખો. ૧૫

૩ નીચે આપેલા શબ્દોમાંથી કોઈપણ પાંચ શબ્દો સંજ્ઞા-
પૂર્વક વિસ્તારથી સમજાવો, અને તે શબ્દો કયા સૂત્રમાં
આવે છે, તે પણ લખો. ૧૫

સદ્ગાએ, જોડિં, શાસન, વીયસય, જિંદગિ, કાણેણું, સંનુત્તો.

૪ નીચેના વાક્યો પ્રારંભિક પાઠ્યક્રમમાં નમે કયાં વાંચ્યા ?
અને તે શા મંત્રે લખાયા છે, તે સ્પષ્ટ સમજાવો. ૧૫

- (i) “દ્યોત્તું ધન દેવ તો આપણે કયા હુકમો કરીએ ?”
- (ii) “આપણા શત્રુનું આપણે બુદ્ધ કરવામાં ...”
સામીએ ?

(iii) “કોઈ દેવ આપાદને સહાય કરે, તો ધરતિ પર આપણે ચાલીએ?”

[પ્રશ્ન ૨-૩ અને ૪માંથી કોઈ પણ બેના જવાબ આપો.]

જોના ચારમાંથી કોઈ પણ બે સૂત્રોનો ભાવાર્થ અને ૧૬ પલ્લુ બે સૂત્રોની ૩-૩ પરિમિતો લખો.

-) જગચિંતામણિ. (ii) ઇચ્છિકાર.
-) ઉવસગગદરં. (iv) સામાધ્યવચનુતો.

જ્યા પ્રમાણે જવાબ આપો.

- i) ભગવાન મહાવીરદેવ “સમકિત પામ્યા” તે ભવ કેટલામો? અને તે ભવનું સક્ષિપ્ત વર્ણન લખો.
- ii) રાજા દેવપાત્રે કયા તીર્થકર ભગવંત પાસે સંયમ ગ્રહણ કર્યું હતું?
- iii) રાજા દેવપાત્રે કયા તપનું આરાધન કરી તીર્થકર પદ ઉપાર્જન કર્યું હતું?

૭ ખાલી જગ્યા પૂરો.

- (i) કમળ, ગેડો અને મહિષ.....ભગવંતોના લંછન હતા.
- (ii) શ્રી મહાવીરસ્વામી ભગવંતની નિઆમાં.....અને .....શ્રાવિકાએ તીર્થકર નામકર્મ ઉપાર્જન કર્યું હતું.

(iii) શ્રી.....તીર્થ નજદીક.....નદીના કાંઠે ભગવંતની મહાવીરદેવને.....ઉપજા થયું હતું.

- (iv) નવકાર મહામંત્રના.....અક્ષર હોય તે જ પૂર્ણ
કહેવાય.
- (v) વર્ષમાં.....અદ્વાદશો આયંજિલ તપશ્રી ઉજવાય છે.
- (vi) ૩-૯ તથા ૧૧ માં તીર્થ કર લગવંતોના નામ.....હતાં.
- (vii) લગવાન મહાવીરદેવના ૧૨ ચોમાસા.....નગરીમાં
થયા હતાં.
- (viii) શ્રી પાવાપુરી:-ગુણાર્યા-રાજગૃહી અને કુંડલપુર
તીર્થ.....પ્રાંતના.....જિલ્લામાં આવેલ છે.
- (ix) ગુરુ મહારાજના.....ગુણ હોય છે.
- ૮ નીચેના શબ્દોમાંથી નવ શબ્દોના અર્થ લખો.
અવિગ્ધેણું, લદ્ધે, મંતો, ઉવસામં, લવવિરહવરં, વાએમિરી,
સરણુદયાણું, લિલાણું, જયઉ, પણુમામિ, પંચિન્દિયા.
- ૯ વાક્ય પૂર્તિ કરો.
- (i) પોતાનું હિત ધૃષ્ટિનારાઓ.....ગાદ પરીક્ષા
આપવા.....આનાકાની નથી.
- (ii) વિદ્યાર્થીઓ પૂના.....ની પરીક્ષા આપવા બહુ જ
ખુશી થાય છે, કારણ કે તેમાં અભ્યાસક્રમનું.....
ધોરણ છે, અને ગામેગામના અભ્યાસીઓ સાથે
સ્પર્ધા.....મળે છે.
- (iii) દેવપાલ જેવી.....લક્ષ્મિ અમારામાં.....જે
દુઃખનો વિષય છે.

